

KAMEETHARI ÑAANTSI ROJANKINA-TAKIRI LUCAS

Rowetheetari Teófilo

¹ Osheki kowawiteencha rojankinateromi okaatzi awijimo-yitakaeri. ² Ikowaetaki ithotyahaetero okaatzi riyotaa-yitakaeri ñaaperoyita-kirori owakirani ikaatzi kamanta-kaerori iroka ñaantsi. ³ Ari nokimitakari eejatzi naaka Teófilo. Tema nomampaakawo eentsikiroeni jempe okanta opoñaan-tanakari, rootaki nojankinatan-tzimirori eeroka okaatzi awijayiteen-tsiri. ⁴ Ari okantyyaa piyota-kotantyyaawori kameetha okaatzi riyotaa-witeetakimiri.

Ikamantanteetzi itzimi Juan

⁵ Paerani, ipinkatha-ritantari Herodes iipatsiteki Judá-paeni, ari ijeekiri apaani Omperatajorentsitaa-rewo iita Zacarías, riitaki icharinini Abías. Rooma iina oeta Elisabet, rootaki ijawoni Aarón. ⁶ Kameetha-shireri ikanteeyani apitekiro-paeni ipinkathatziri Tajorentsi. Ranta-piintziro maawoeni Ikantakaantani eejatzi ipinkakaantani, tee otzimawaetzi rantani. ⁷ Roo kanteencha tee itzimi itomi-paeni, tema maaniro iroka Elisabet. Antyashiparitee-yakani apitekiro-paeni. ⁸ Okanta paata, monkaatapaaka kitejeri imateero ikaateeyini romperatajorentsitaa-rewotzi Zacarías. ⁹ Tema rootaki

rameteeya-piintarini Ompera-tajorentsitaarewo, ikimita-kaantawo iñaaryaateeta, ari riyoteetzi riitaki Zacarías kyaatsini tajorentsi-pankoki itayiniri Tajorentsi kajanka-pathari. ¹⁰ Piyotee-yachani ikaateeyini onkokiroeni ramaneeyani itayitzirowa kajanka-pathari. ¹¹ Ari roñaaha-kariri Zacarías Ronampiri Tajorentsi, ikatziyi-mota-paakari rakoperoki itayirowa kajanka-pathari. ¹² Ikanta iñaawakiri, antawo ipampoyaanakiri ithaawan-tanakari. ¹³ Ari iñaawaetanaki ronampiri Tajorentsi, ikantzi: “Zacarías, eero pithaawantana. Tema ikemaeta-kimiro pamanani. Aritaki piñaakiro piina Elisabet, itzimi eentsite. Riitaki piiteri Juan. ¹⁴ Aririka itzimaki pitomi, osheki pikimoshire-wenteri, ari ikantzi-tyaari eejatzi atziri-paeni. ¹⁵ Tema riiperori ikantakae-yaari Tajorentsi. Eero pimira-kaeri kachoyita-tsiri ishinkiteetari. Tema ijeekan-tzitakari Ishire tajorentsi tekira itzimiita. ¹⁶ Ikenkishiryaa-kaayitee-yaari osheki Israel-paeni ipiya-shire-yitee ikemijanteeri Awinkatharite Tajorentsi. ¹⁷ Riitaki jewateerini Awinkatharite. Ikantakaa-kyaari itajorenka Kamantantannirini Elías, aritaki roepiya-shireteeri ikaatzi ipapateteetari, osheki ikowaperoteeri itomi-paeni. Aritaki rotsimaryaa-shireta-kahaeri katsima-shireri, rowetsika-shireta-kaanteeyaa ikemijanteeteri Awinkatharite.” ¹⁸ Rakanakiri Zacarías irika ronampiri Tajorentsi, ikantziri: “¡Ari! ¿Jempema okantyya niyotan-tyaawori pikanta-kinari? Tema antyashiparitakina

naaka, eejatzi okimitakari noena.” ¹⁹ Ikantzi ronampiri Tajorentsi: “Naakataki Gabriel, jeekimotziriri Tajorentsi. Riitaki otyaanta-kinari nokaman-temiro iroka Kameethari Ñaantsi. ²⁰ Roo kanteencha, okantakaawo pitheenkakiro noñaani, ari pikijopaantetaki nimaeka roojatzi omonkaatan-takyaari okaatzi nokantakimiri.” ²¹ Jeekaeya-tsini isheninka-paeni onkokiroeniki royaawentee-yarini Zacarías. Ikanta-wakahaeyani: “¿litaka rojamanitantari Zacarías tajorentsi-pankoki?” ²² Ikanta ishitowawitapaaha Zacarías, tee omata iñaawaetapae, rooko-rooko-waeta-shitapaaka. Ari riyotanaki ikaateeyini eenitatsi iñaakiri tajorentsi-pankoki. ashi rowanakiro ikijo-paantetanaki. ²³ Roojatzi imonkaatan-taawori kitejeri ijeeki tajorentsi-pankoki, jatee ipankoki rirori.

²⁴ Okanta paata, motzitaki Elisabet iina Zacarías. Osheki okenkishiryaa, tee oshitowae opankoki ikaatzi 5 kashiri omaerentaka, okantashiretzi: ²⁵ “Rootaki inintakaa-kinari Tajorentsi, eero imaninta-shiryaa-waetantana nosheninka-paeni.”

Itziman-takari Jesús

²⁶ Ikanta imonkaata-paaka kashiri 6, rotyaan-teeri Tajorentsi ronampiri Gabriel nampitsiki Kashiyakaa-weniki jeekatsiri Tepokiweniki, ²⁷ iñeero tsinani kaari yoterini shirampari, iitachari María, tema rootaki ikashiyakari iinantyaari ewankari José, riitaki icharini pinkatharini David. ²⁸ Ikanta ikyaapaaki ronampiri Tajorentsi ojeekira María,

ikantapaakiro: “¡Nowethatzimi tsinani, itsipateemi eeroka Awinkatharite. Pawijayiteero otsipa tsinani-paeni ineshironka-peroteemi!” ²⁹ Okanta oñaawakiri ronampiri Tajorentsi iroka María, antawo opampoyaanakiri, roojatzi owanakiro okaatzi ikantapaa-kirori rowethata-paakawo. ³⁰ Ari ikantziro ronampiri Tajorentsi: “María, eero pithaawantana, ineshironkatani eeroka Tajorentsi. ³¹ Aritaki piñaakiro pimotzite, itzimi peentsite. Riitaki piiteri Jesús. ³² Riitaki materoni riiperotatsini, iiteeteri Itomi Jenokijatzi. Tema riitaki ipinkatha-ritakaeri Tajorentsi, ikimitaakiri paerani icharinini David ipinkatharitakaakiri. ³³ Riitaki pinkathari-wenteerini ikaatzi icharini-yitaari picharinini Jacob, ashi rowaero ipinkathari-wentantee rirori.” ³⁴ Ari ojampita-nakiri María, okantziri: “¿Jempema okinika nomotzite, tee noñiiri shirampari?” ³⁵ Rakanakiro ronampiri Tajorentsi, ikantziro: “Rootaki kantakae-yaawoni Ishire Tajorentsi. Tema ipamankan-tatyeemiro ishintsinka Jenokijatzi, kimitapaa-kyaawomi opamankantzi aamparentsi. Rootaki iitantaari pitomi, Itomi Tajorentsi. ³⁶ Ari okimitakari pisheninka-thori Elisabet, ikantawiteetari maaniro, okantawitaka antyashipawo-witaka roori, tema motzitee. Okata-kotaki 6 kashiri. ³⁷ Tema tekatsi kompitzi-motyaaarini rirori Tajorentsi.” ³⁸ Ari okantanaki María: “Naakataki romperatani Pinkathari, imatenawo okaatzi pikanta-kinari.” Roojatzi ipiyanta-naari ronampiri Tajorentsi.

Iyaataki María areetawo Elisabet

³⁹ Okanta otsipaki kitejeri, intsipaete iyaatanaki María tonkaariki ojeekayitzira inampi Judá-paeni, ⁴⁰ roojatzi areetan-takari ipankoki Zacarías, owethata-paakawo Elisabet.

⁴¹ Okanta okemawakiro Elisabet owethata-paakawo María, ishewatanaka omotzitakiri. Tema okantakaa-nakityaawo Elisabet Ishire tajorentsi, ⁴² oshintsitanakiro oñaawaetanaki, okantanaki: “Eerokataki awijirori otsipa tsinani-yitatsiri itajonka-wentee-takimi. Ari ikimityaari eejatzi pitomi-paeni. ⁴³ ¿Litaka pipokashitan-tanari riniron-tyaari Nowinkatharite?

⁴⁴ Tema nokemawakimi piwethata-paakina, ishewatanaka nomotzitakiri ikimo-shiretanaki. ⁴⁵ Ari pikimoshiretziteeya eejatzi eeroka pikemijantakira, tema aritaki omonkaateeyaa okaatzi ikowakaa-kimiri Awinkatharite.”

⁴⁶ Opoñaashita okantanaki María:

Antawo noweshiryaaawentee-yaari Noyinkatharite,

⁴⁷ Osheki nokimoshire-wenteeri Tajorentsi owawijaako-shireteenani.

⁴⁸ Tema iñaakina okantawita nashironkaa-waeta, tema naaka romperatani, Ikantee-teena naaka: Antawo itajonka-wentee-takiro.

⁴⁹ Tema antawo rantzi-mota-kinari matzirori otzimi ishintsinka.

¡Tajorentsi iroka iwaero!

⁵⁰ Ashi rowaero ineshironka-yiteeri ikaate icharinin-teetyaari paata,

Itzimi-rika pinkatha-yiteerini.

⁵¹ Rootaki ishintsinka imatanta-yitakari.

Ithonki-teeri ikenkishiryaa-witari ranterimi kantakaa-pero-waeta-chari.*

52 Ikaatzi pinkathari-witachari, ikantakaan-takiro Tajorentsi eero riyaaata-kaantawo ipinkatharite,

Riitaki ñaaperota-kaayitariri ikaatzi tsinampa-shiryaa-witachari.

53 Rashaahanta-kaayitari ikaatzi tashe-neenta-waeta-tsiri,

Riima ikaatzi ashaahanta-witachari raapitha-yiteeri tzimimo-witariri romishitowae-takiri.

54 Ineshironkateeri Israel-paeni, tema romper-atani irikapaeni.

Tee ipeyakotziri ineshironka-yitziri,

55 Tema rootaki ikashiya-kaakiriri paerani awae-jatziteni,

Retanari Abraham eejatzi ikaate icharinin-tayitee-yaari kanteetaa-chani.

56 Ari ojeekimo-waeta-paentziro María iroka Elisabet ikaatzi mawa kashiri, roojatzi opiyantaari opankoki roori.

Itziman-takari Juan omitsiryaa-taniri

57 Okanta paata, tzimaki Elisabet otomi.

58 Ari ipokaeyakini osheninka-paeni ikimoshire-wentee-yironi, tema riyotee-yakini antawo ineshironkatakiro Tajorentsi. 59 Ikanta imaakotapaaki 8 kitejeri eenchaa-nite, raanakiri itomeshitaa-niteeteri. Ari ikowawiteetaka iiteeterimi Zacarías, raakoteri iwaero ipaapate.

60 Teemaeta okoyi riniro, okantanaki roori: “Eero

* 1:51 ishintsinka = rako

iita Zacarías, iityaa Juan.” ⁶¹ Ari ikantee-tanakiro: “¿Iitakayaa? Tema tekatsi pisheninka iitachani Juan.” ⁶² Tema rookota-shitee-takanari Zacarías rojampitee-tziri jempe ikoyiro iiteri. ⁶³ Ari rookotanaki Zacarías incha-kota ramaeteniri. Ari rojankinatakiri, okantzi: “Juan iityaa.” Ari ipampoyee-yanakini ikaatzi ojampitakiriri. ⁶⁴ Ari romapoka-shitanaa iñaawaetanee Zacarías. Antawo ipinkathata-nakiri Tajorentsi, iweshiryaa-wenta-nakari. ⁶⁵ Tema antawo ipampoyee-yanakini maawoeni isheninka-paeni Zacarías. Ithonka ikemakoe-tanakiri maawoeni tonkaariki-paeni iipatsiteki Judá-paeni. ⁶⁶ Ari ikenkishireyanakani ikaatzi kemakowentakiriri, ikanteeyini: “¿Jempema iityaaka paata irika eenchaa-niki?” Tema raminako-wentakiri Awinkatharite irika eenchaa-niki.”

Ikamantantakiri Zacarías

⁶⁷ Ikanta Zacarías, ashitariri eenchaa-niki, okantakaa-nakari Ishire Tajorentsi ikamantantanaki, ikantzi:

⁶⁸ Ajahaawenteeteeyaari Awinkatharite Tajorentsi, Itajorentsita Israel-paeni, Ipokaki retsinaryaa-koyitee ikaatzi rashiyitari rirori.

⁶⁹ Rotyaan-takaeri riiperori Owawijaa-kotan-taniri,

Riitaki isheninkaete icharini David, romperatani.

⁷⁰ Rootaki ikamantantakiri paerani tajorentsita-tsiri Kamantantaniri-paeni.

⁷¹ Riitaki owawijaa-koyiteeniri itzimawita osheki kijaneenteeri.

72 Tema ineshironkatee imonkaateero ikantakiri paerani awaejatziteni, Oshireki rowakiro tajorentsita-tsiri ikashiya-kaakiriri paerani.

73 Tema ikanta-perotakiri paerani acharinini Abraham, Okaate ikashiya-kaeyaariri.

74 Rookakaa-wentee itzimayiwita kijaneentayiteeri, Tekatsi athaawan-tawaeteeyaa akemijanteeri rirori.

75 Akiteshireyitee. Akameetha-shirewenteeri maawoeni kitejeri.

76 Rooma eeroka notyomi, iiteetemi Iyamantanirite Jenoki-jatzi.

Tema eerokataki jewateerini Awinkatharite, powameethateeniri jempe ikinayitanaki.

77 Eeroka kamanteerini asheninka-paeni, riyotan-teeyaari riitaki owawijaa-kotan-taniri.

Riitaki peyakoteerini ikaaripero-shiretawawitaka.

78 Tema antawo okantaka ineshironkatee Tajorentsi,

Rotyaan-takaeri poñaachari inkiteki ikimita-kotapaakawo owakira okitejeta-manee.

79 Ikoñeetyaa-koteeri jeekayita-tsiri otsirenikaakitizira. Ikoñeetyaa-koteeri ikaatzi otsimankakowitakari raampari yotakaan-tatsiri riyateetateyera sharinkaweniki.

Riitaki thaamenta-kaayiteeni anashitan-teeyaawo awotsi ijeekan-teetari kameetha.

80 Tema thamentacha ikimotatzi eenchaa-niki, aawya-shirewaetaki. Ari ijeekawaetzi ochempimashiki, roojatzi omonkaatan-takari roñahae-yaari isheninka-paeni Israel-paeni.

2

Itziman-takari Jesús (Mt. 1.18-25)

¹ Ikanta paata César Augusto, iwinkatharite wirakocha-paeni, ikantakaantaki rojankinata-kotyaa maawoeni atziri-paeni. ² Aripaete omapokaka rojankinata-koetyaa reewatantari Cirenio janta Tonkaeroniki. ³ Ari riyateeyakini maawoeni atziri rojankinata-koyityaa inampiki jempe ipoñaayita paerani icharini. ⁴ Rootaki itonkaan-tanakari rirori José, ipoñaanaka Kashiyakaa-weniki jeekatsiri Tepokiweniki, riyatero jempe itzimaki paerani pinkatharini David, iiteetziri Owapankoni jeekatsiri iipatsiteki Judá-paeni. Tema irika José riitaki icharini pinkatharini David. ⁵ Ari rojankinata-kotyaaari rirori eejatzi iinathori María ikashiyakari iinantyaawo, tema motzitaki roori. ⁶ Ikanta rareetee-yakanira Owapankoniki, ari omonkaataka otzimaa-nitan-tyaari María. ⁷ Ari itzimakiri etakawori otomi. Oponatakiri, omaryaakiri rowamentoki piratzi, tema tee oñaapaaki jempe omaapaaki.

Ronampiripaeni Tajorentsi eejatzi Kaki-wentziriri ipira-paeni

⁸ Eenitatsi aminakowentziriri ipira-paeni inteena ojekaneentzi nampitsiki Owapankoni,

roetziñaarikotawo tsireni-riki ikakiwentziri ipira-paeni.*⁹ Riiitaki roñaahakari Ronampiri Tajorentsi. Tema ikoñeetyaa-kotanta-paakari rowaneenkawo Tajorentsi. Antawo ithaawan-teeya-nakarini.¹⁰ Ari iñaanata-paakiri, ikantziri: “Eero pithaawantana, namatziimi Kameethari Ñaantsi, rootaki oemoshirenkaerini maawoeni atziri.¹¹ Tzimakira nimaeka Owawijaa-kotan-taniri inampiki pinkatharini David, riiitaki Jeepatzii-totaa-rewo Awinkatharite.¹² Iroka piyotan-tyaariri: Ari piñaakiri iponeetakiri eenchaa-niki romaryahae-takiri rowamentoki piratsi.”¹³ Romapoka-shita ikoñaata-paaki osheki inkite-weri itsipata-paakari ronampiri Tajorentsi, iweshi-ryaawenta-paakari Tajorentsi, ikanteeyini:

¹⁴ ¡Osheki okameetha-taki otzimi-motziri rowaneenkawo Tajorentsi jeekatsiri ojenoki-perotzira inkite!

¡Jeekayitee kameetha ineshironkatani jaka kepat-siki!

¹⁵ Ikanta ipiyanaa ronampiripaeni Tajorentsi inkiteki, ikanta-wakaanaka aminakowentziriri ipira-paeni: “Jame aate Owapankoniki, amina-kitero oeta awijeen-tsiri. Aritaki añeerori ikamanta-kaeri Tajorentsi.”¹⁶ Tema intsipaete riyateeyanakini, roojatzi iñaanta-paakawori María eejatzi José, omaryaakiri eenchaa-nikite rowamentoki piratsi.¹⁷ Ikanta iñaapaakiri, ikamantanta-paakiro okaatzi ikamanta-kiriri ronampiri Tajorentsi.¹⁸ Tema ipampoyeeyanakirini ikaatzi kemayita-kiriri

* 2:8 ipira = owisha

aminakowentziriri ipira-paeni ikenkitha-waetzi. ¹⁹ Rooma María, roojatzi owakiro roori okaatzi ikantee-tapaa-kirori. ²⁰ Ari ipiyanaari irika-paeni aminakowentziriri ipira-paeni, iweshiryaawenta-nakari Tajorentsi, rajahaa-wentakari, tema iñaakiro okaatzi ikemakiri ikamantee-takiri.

Rahaeta-nakiri Jesús tajorentsi-pankoki

²¹ Tema maakotapaaki 8 kitejeri eenchaa-niki, rahaeta-nakiri itomeshitaa-niteeteri. Ari iitee-takiri “Jesús,” tema ari ikantzi-taka ronampiri Tajorentsi jempe iityaa tekira omotziteriita María.

²² Okanta omonkaataka romaerenteeyani imonkaatan-tyaawori Ikantakaantani jewarini Moisés. Ari rahaeta-nakiri eenchaa-niki Aapatziyaweniki rashita-kaetyaari Tajorentsi.

²³ Rootaki imonkaatan-tyaawori Iñaani Tajorentsi, kantatsiri:

Riirika shirampari omapokani tsinani, rashita-kaetyaari Awinkatharite, itajorentsire irika.

²⁴ Imatantyaawori imonkaatero Iñaani Tajorentsi, otzimatyee rashita-kaeyaari ratsipeta-kaani:

Apite shiro, eerorika ikaate apite iryaani jamomo.

²⁵ Eenitatsi janta Aapatziyaweniki iitachari Simeón. Tampatzika-shireri rirori, pinkatha-tajorentsitantaniri irika, ojeeka-shiretan-takari Ishire tajorentsi. Riitaki oyaawentawori roemoshirenkae-teeri isheninka-paeni Israel-paeni. ²⁶ Riitaki riyoshireta-kaakiri Ishire tajorentsi, eero ikamita rirori roojatzi iñaanta-kyaariri Ijeepatzii-totani Tajorentsi.

²⁷ Ikantakaakari Ishire tajorentsi, pokaki

tajorentsi-pankoki. Ikanta rareeta-kaapaakari ipaapate Jesús tajorentsi-pankoki imonkaatan-tyaawori Ikantakaan-teetani, ²⁸ ithomaa-wakiri Simeón irika eenchaa-niki, iweshiryaa-wentan-akari Tajorentsi, ikantzi:

²⁹ Monkaataka Nowinkatharite okaatzi pikantakinari,

Pishinetena nokami, tema naaka pomperatani.

³⁰ Tema noñaanakiri owawijaa-kotan-taniri,

³¹ Riitaki potyaan-takiri iñaayiteeri maawoeni atziri-paeni,

³² Riitaki koñeetyaa-koteerini atziri-paeni kaari nosheninkata,

Riitaki kantakae-yaawoni ipinkatheetan-tyaariri nosheninka Israel-paeni pashitari eeroka.

³³ Tema ipampoyaanakiri José eejatzi María okemirira ikantee-tziriri eenchaa-nikite. ³⁴ Ikanta Simeón ramana-kota-nakari ipaapate eenchaa-niki itajonka-wentee-takiri. Opoñaashita ikantanakiro riniro: “¡María! Irika eenchaa-niki riitaki kantakae-yaawoni rowajankitaanteeyaari osheki asheninka Israel-paeni.

Riijatzi kantakae-yaawoni rawijako-shiretan-teeyaari eejatzi osheki asheninka-paeni. Roñaahantantayita-paakiro kaari iñaapiinteetzi.

Roo kanteencha osheki koshekyaarini.† ³⁵ Tema irika eenchaa-niki riitaki oñaahan-teroni okaatzi ikenkishiretzi-takari. Roo kanteencha, antawo powashireteyaa eeroka kimityaawonimi rowathee-tatyemimi.”

³⁶ Ari ojeeki eejatzi tsinani iitachari Ana, Kamantantaniro roori, rishinto Fanuel icharinini

† **2:34** owajankitaa = antziwa; awijako-shireri = tzinaa

Aser. Antyashipawotaki roori. Ayiwitaka oemi eeniro ewankawota-paaki, okaatzi 7 ojarentsi otsipawitakari oemi. ³⁷ Tema okaataki 84 ojarentsite okinankawotaki roori. Ashi oyiro ojeeki tajorentsi-pankoki, oetziñaarikotawo mawoeniki kitejeri eejatzi tsireniriki amana, otziwentakawo. ³⁸ Ari opokapaakiri eejatzi roori, oweshiryaa-wenta-paakari Tajorentsi. Ari okenkithata-kota-nakiri eenchaa-niki, ithonka ikemaeya-kironi ikaatzi oyaawentawori rookakaa-wentee-teeri Aapatziyaweni-jatzi.

Ipiyantaari Kashiyakaa-weniki

³⁹ Tema imonkaatakiro Ikantakaantani Tajorentsi, piyaa Tepokiweniki ojeekira inampi Kashiyakaa-weniki. ⁴⁰ Tema eerikiro ithaamentatya ikimotatzi eenchaa-niki, eekiro riyaatatzi ishintsitzi, yotaniryaaniki rirori. Kaminthaa rowakiri Tajorentsi.

Ijeeki Jesús tajorentsi-pankoki

⁴¹ Ari ikantapiintatyaani ashitariri Jesús riyatzi ojarentsiki-paeni janta Aapatziyaweniki roemoshirenkiro Anonkoryaantsi. ⁴² Tema okaataki Jesús 12 rojarentsite, jateeyakini Aapatziyaweniki, tema rootaki rametee-yarini roemoshirenkyaa. ⁴³ Tema ipakaakiro roemoshirenkaeyani, piyeeyaani ashitariri, roojatzi ijeekanaki rirori Jesús Aapatziyaweniki, teemaeta riyotzi ipaapate eejatzi riniro. ⁴⁴ Roshiyakaantzi jewatee itsipayitanaari ikaateeyini. Anashitaka apaani kitejeri, ari rojampi-witakari isheninka-paeni ikaatzira

ipiyeeyaani. ⁴⁵ Teemaeta iñiiri. Rootaki ipiyanta-naari Aapatziyaweniki raminapanaateri. ⁴⁶ Tema okaatzi mawa kitejeri iñaantaariri ijeeki Tajorentsi-pankoki, ikenkitha-waeta-kaeri ikaatzi yotakotzirori Ikantakaan-teetani, rojatekae-takiri niyanki, rojampi-minthatziri. ⁴⁷ Tema ikaatzi kemakiriri rakayitakiro okaatzi rojampitee-tziriri, ipampoyeeyakirini iñaakiri omaperotatya riyota-nitzi. ⁴⁸ Ikanta iñaapaeri ashitariri, ari ipampoyeeyapaakirini eejatzi rirori, oñaanata-paakiri riniro, okantziri: “Notyomi, ¿jempema pikantenaka? Osheki nothotyaakowitakimi notsipatari pipaapate, antawo pominhaahakina.” ⁴⁹ Ari rakanaki rirori, ikantanaki: “¿Iitaka pithotyaakotan-tanari? ¿Tema piyotzi okowa-perotatyaa nojeeki ipankoki Ashitanari?” ⁵⁰ Teemaeta ikemathatziro ashitariri okaatzi ikantakiri. ⁵¹ Raaneeri, jateeyeeni Kashiyakaa-weniki. Tee ipiyatha-waeta okaatzi romperatee-tariri. Rooma riniro Jesús roojatzi owakiro okaatzi rantziri.

⁵² Eekiro ithaamentatyaa ikimotatzi Jesús, yotaniri rirori. Ineshironkaperotziri rirori Tajorentsi. Ari ikimitaa-kiriri eejatzi atziri-paeni ineshironkaperotziri rirori.

3

Ikamantantziri Juan omitsiryataan-taniri

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Tema okaataki 15 ojarentsi ipinkathari-wentantzi wirakocha Tiberio César maawoeni janta. Rowakiri inampina iitachari Poncio Pilato reewarite iipatsiteki Judá-paeni. Riitaki

owakiriri Herodes reewarite Tepokiweniki. Ari ikimitakiri Felipe rirentzi Herodes, rowakiri reewarite Iturea-ki eejatzi Traconite-ki. Eejatzi ikimitakiri Lisantias, rowakiri reewarite Abilinia-ki. ² Riitakira Ompera-tajorentsi-perori-paeni janta irika Anás eejatzi Caifás. Aripaete ikenkithawaeta-kaakiri Tajorentsi itomi Zacarías iitachari Juan janta ochempi-mashiki. ³ Rootaki riyaatan-takari Juan intatsikiro Pareenkaarini, ithonka ranashitakawo nampitsi okaatzi tzimatsiri janta, ikenkithata-kotakiro omitsiryaaantsi, ikantzi: “Pookaero pantayitziro kaari-perori, pomitsiryaa-wentee-yaari Awinkatharite Tajorentsi, aritaki ipeyakoe-teemiro pikaaripero-waetaki.” ⁴ Ari omonkaatari rojankinatakiri paerani Kamantantaniri Isaías, ikantaki: Eenitatsi cheraapaen-tsini ochempi-mashiki, ikantan-tapaaki:

Powameethateeniri Awinkatharite jempe ikina-paaki,

Pikimita-kantero itampatzikae-tziro awotsi.

⁵ Omameri-pathatee otenkanaa-yitzi,

Owinteni-yitee ochempi,

Otampatzikayitee awotsi okaatzi tzipiwita-chari,

Kameetha omameri-tyaayite.

⁶ Ari iñahaero maawoeni atziri jempe ikanta Tajorentsi rowawijaa-kotantzi.

⁷ Ikantayita-wakiri atziri pokayiteen-tsiri romitsiryaaatya: “Tee pikameetha-shireteeyanitzi eeroka, pikimita-shitakari maanki. ¿Poshiyakaantaki eero rowajankitahae-teemi?”

⁸ Kyaari-pero-rika pookaero pikaaripero-shirewaetzi, pikameetha-shire-yitee, pikimityaawo

pankirentsi kithokita-tsiri. Ero pikantashire-waetzi: ‘Naaka icharini nowae-jatziteni Abraham.’ Pikemi nokantemi: Ero pikantakaa-pero-waeta-shita pikimita-kaantyya eeroika ikowa-perotani Tajorentsi, tema kantacha ratzirita-kaero iroka mapi, rootaki poyaateeyaarini icharini-yitee-yaari awaejatziteni Abraham. ⁹ Eerorika oshiyaawo pankirentsi kithokita-tsiri, ari ichekantetakyaawo shachaki oponkitziki pankirentsi kaari kithokita-tsini, rahaetakiro itahaetero.

¹⁰ Ikanta atziri-paeni rojampita-nakiri, ikantziri: “¿Oetaka nanteeri?” ¹¹ Ari rakanakiri, ikantzi: “Eenitatsi-rika apite pithaari, pipiri apaani kaari otzimi-motzi. Eenitatsi-rika powanawo, ari pikimitakiro eejatzi.” ¹² Ikanta ipokaeyakini shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki ikoyi rirori romitsiryaaatyya, ikantapaakiri: “Yotaantaniri, ¿oetaka nanteeri naaka?” ¹³ Ikantakiri: “Eero pawijakaero ikantee-takimiri okaate pikowa-kotanteri.” ¹⁴ Ikanta rojanpitakiri owayiri-paeni rirori: “Naaka, ¿iitaka nanteeri?” Rakanakiri, ikantzi: “Eero pajarii-matanta, eero pitheeya-kotanta okantyya paapithatan-tyaariri atziri jempe-rika oeyityaa. Pikimo-shire-wenterikaatzi ipineetzimiri eeroika.”

¹⁵ Tema osheki ikenkishiryaa-kaakari Juan maawoeni atziri-paeni, ikanta-shireteeyini: “¿Kaarima irika Jeepatzii-totaa-rewo?” ¹⁶ Rootaki ikantan-tanakariri Juan maawoeni atziri, ikantziri: “Apatzirowa nomitsiryaaatantawo naaka nijaa. Roo kanteencha, awotsikitaki matzirori ipinkatha-rentsitzi, nopinkathatzi-

tari naaka. Tee nokaneentya roshiya-kaantena romperatani nothopaan-tyaanariri ikyaantari iitziki. Tema riitaki kimitakaan-tyaawoni romitsiryaatan-teeromi Ishire tajorentsi, roeteshiretan-teeromi paamari. ¹⁷ Tema roteeyakiro rirori rotekaki-mento, rooteentsi ikaatero roteka-kiwaete. Rowakoyiteero kameethari okithoki pankirentsi, itaayi-teero otakee-reki.”

¹⁸ Rootaki iroka-paeni ñaantsi ikantakiri Juan ikenkithata-kaeri maawoeni atziri-paeni Kameethari Ñaantsi. ¹⁹ Ari ikimitaa-kiriri eejatzi Herodes pinkatha-ritatsiri, ikaminaa-witakari, raakirowa Herodías iinanta-witari Felipe rirentzi. Tema eenitatsi eejatzi osheki otsipa kaari-perori rantayitakiri. ²⁰ Rootaki owatsita-perota-kirori rantakiri Herodes romonkyaa-kaantakiri Juan.

Romitsiryaataka Jesús

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ikanta romitsiryaatziri Juan maawoeni atziri-paeni, ari romitsiryaata-kiriri eejatzi Jesús. Jamanamintheeta Jesús, kimiwitaka ashitaryaanakityeeyaami inkite.* ²² Ari iñahaetaki oshaawiin-kashita-paakari Ishire tajorentsi okimita-paakari jamomo. Ikemaetatzii inkiteki ikantee-tanaki: “Eerokataki Notyomi netakoperotani. Osheki nokimo-shire-wentakimi.”

Icharini-yitari Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Ikanta retanta-nakawo Jesús rantayitakiri, tem okaataki 30 rojarentsite. Ikanteetzi riitaki tomintakari José. Tominta-nakariri José iita

* **3:21** inkite

Elí, ²⁴ tominta-nakariri Elí iita Matat, tominta-nakariri Matat iita Leví, tominta-nakariri Leví iita Melqui, tominta-nakariri Melqui iita Rana, tominta-nakariri Rana iita José, ²⁵ tominta-nakariri José iita Matatías, tominta-nakariri Matatías iita Amós, tominta-nakariri Amós iita Nahum, tominta-nakariri Nahum iita Esli, tominta-nakariri Esli iita Nahae, ²⁶ tominta-nakariri Nahae iita Maat, tominta-nakariri Maat iita Matatías, tominta-nakariri Matatías iita Semei, tominta-nakariri Semei iita José, tominta-nakariri José iita Judá, ²⁷ tominta-nakariri Judá iita Joana, tominta-nakariri Joana iita Resa, tominta-nakariri Resa iita Zorobabel, tominta-nakariri Zorobabel iita Salateel, tominta-nakariri Salateel iita Neri, ²⁸ tominta-nakariri Neri iita Melqui, tominta-nakariri Melqui iita Adi, tominta-nakariri Adi iita Cosam, tominta-nakariri Cosam iita Elmodam, tominta-nakariri Elmodam iita Er, ²⁹ tominta-nakariri Er iita Josué, tominta-nakariri Josué iita Eliezer, tominta-nakariri Eliezer iita Jorim, tominta-nakariri Jorim iita Matat, ³⁰ tominta-nakariri Matat iita Leví, tominta-nakariri Leví iita Simeón, tominta-nakariri Simeón iita Judá, tominta-nakariri Judá iita José, tominta-nakariri José iita Jonán, tominta-nakariri Jonán iita Eliaquim, ³¹ tominta-nakariri Eliaquim iita Melea, tominta-nakariri Melea iita Mainán, tominta-nakariri Mainán iita Matata, tominta-nakariri Matata iita Natán, ³² tominta-nakariri Natán iita David, tominta-nakariri David iita Isaí, tominta-nakariri Isaí iita Obed, tominta-nakariri Obed iita Booz, tominta-nakariri Booz iita Salmón, tominta-nakariri Salmón iita Naasón,

³³ tominta-nakariri Naasón iita Aminadab, tominta-nakariri Aminadab iita Aram, tominta-nakariri Aram iita Esron, tominta-nakariri Esron iita Fares, tominta-nakariri Fares iita Judá, ³⁴ tominta-nakariri Judá iita Jacob, tominta-nakariri Jacob iita Isaac, tominta-nakariri Isaac iita Abraham, tominta-nakariri Abraham iita Taré, tominta-nakariri Taré iita Nacor, ³⁵ tominta-nakariri Nacor iita Seruh, tominta-nakariri Seruh iita Ragau, tominta-nakariri Ragau iita Peleh, tominta-nakariri Peleh iita Heber, tominta-nakariri Heber iita Sala, ³⁶ tominta-nakariri Sala iita Cainán, tominta-nakariri Cainán iita Arfaxad, tominta-nakariri Arfaxad iita Sem, tominta-nakariri Sem iita Noé, tominta-nakariri Noé iita Lamec, ³⁷ tominta-nakariri Lamec iita Matusalén, tominta-nakariri Matusalén iita Enoc, tominta-nakariri Enoc iita Jared, tominta-nakariri Jared iita Mahalaleel, tominta-nakariri Mahalaleel iita Cainán, ³⁸ tominta-nakariri Cainán iita Enós, tominta-nakariri Enós iita Set, tominta-nakariri Set iita Adán, tominta-nakariri Adán riitaki Tajorentsi.

4

Ikaariperota-kaeterimi Jesús (Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Tema ojeeka-shiretan-tanakari Jesús Ishire tajorentsi, ipiyaa ipoñahaawo Pareenkaariki. Tema okantakaakari Ishire tajorentsi jataki ochempi-mashiki. ² Ari ijeekakiri janta okaatzi 40 kitejeri, ikowawitaka Kamaari ikaaripero-shireta-kaerimi. Tema tekatsi royaari janta, ayimatakiri itashe. ³ Ikantawita-paakari:

“Omaperota-tyaarika Itomintzimi Tajorentsi, pipeyiro owanawontsi iroka mapi.”⁴ Ari rakanakiri Jesús, ikantanakiri: “Eenitatsi jankinarentsi kantatsiri:

Tee apatziro okowityee-motari atziri owanawontsi, tema rootaki kowaperotacha akemijanteero okaatzi ikanteeri Tajorentsi.”*

⁵ Ikanta Kamaari raanakiri Jesús tonkaariki. Ari ikoñaatakaa-paentziro maawoeni nampitsi ipinkatha-yitziri atziri. ⁶ Ikantapaeri: “Ari nokanta-kaakyaawo ipinkathatemi piñaayitakiri,

ari nopakimiro eejatzi rowaneenkawo. Tema naaka rashita-kaetaka maawoeni, ari omatakyaa nopiri itzimi-rika nokoyiri. ⁷ Aririka pipinkathatena, maawoeni ikaatzi piñaakiri, eeroka ashitanee-yaarini.” ⁸ Ari rakanakiri Jesús, ikantziri: “Eenitatsi rojankineetakiri paerani, kantatsiri:

Pipinkathateri Pitajorentsite, riitaki pikemijanteri apaani.”

⁹ Ikanta Kamaari raanakiri Aapatziyaweniki, rateeta-kaapaakiri jenoki omitzikaaki tajorentsi-panko. Ikantawita-paari: “Kyaari-pero-rika Itomintzimi Tajorentsi, pijapoki jaawikinta.

¹⁰ Pikenkishireero rojankinee-takiri paerani okantzi:

Ari rotyaan-takimiri Tajorentsi Ronampiri ramina-kowentemi,

¹¹ Riitaki thomaawakimini eero pantziwatantawo mapi piitziki.”

* **4:4** tema rootaki kowaperotacha akemijanteero okaatzi ikanteeri Tajorentsi: inashiyita ñaantsi-paeni

12 Ari rakanakiri Jesús, ikantziri: “Iroka ikantee-taki eejatzi paerani:

Tee okameethatzi piñaantyaari Piwinkatharite Tajorentsi.”

13 Teera rotsinampaa-shityaari Kamaari ikaaripero-shireta-kaeri Jesús, iteenkapithata-paentziri eepichokiini.

Retanakari rantayitziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

14 Ikanta riyaaateero Jesús Tepokiweniki, otyaanakari ishintsinka Ishire tajorentsi. Ithonka ikemakoe-tanakiri janta inampiiteki.

15 Riyotaan-tayitaki kemijantantsipankoki. Osheki ajahaakariri janta.

Ipiyaa Jesús Kashiyakaa-weniki

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

16 Ikanta ipiyaawo Jesús Kashiyakaa-weniki, areetaa inampiki jempe rantaritaki paerani. Ari omonkaatapaa kitejeri imakoryaan-teetari, jataki kemijantantsipankoki, rootaki rameta-piintari rirori. Ari ikatziyanaka iñaanatero jankina-rentsi.

17 Ipaetakiri rojankinari Kamantanta-nirini Isaías. Ikanta rapinee-ryaakiro jankina-rentsi, raminakiro jempe ojankinataka, kantatsiri:

18 Ojeekantana Ishire Tajorentsi, Tema riitaki jeepatzi-tota-kinari.

Rotyaan-takina nokenkithata-kahaeri ashironkaenkari Kameethari Ñaantsi.

Netsinaryaa-koteeri okantzimo-shireta-waetari.

Nokaman-teeri inoshikaetani nokanteeri:
 “Aritaki pijeekawaetee kameetha
 romonkyaaawitee-takimira.”

Aritaki naminakaa-yiteeri mawityaakiri-paeni,
Aritaki nookakaa-wenteeri ikaatzi rompera-
waeteetari.

¹⁹ Rotyaan-takina nokenkithate: “Nimaeka ojar-
entsiki ari ikaminthahae Tajorentsi.”

²⁰ Ikanta rapineeta-neero Jesús jankina-rentsi,
ipaneeri jewatzirori kenkitha-rentsi, jeekanaki.
Tema ipampoyeeyanakirini maawoeni atziri
ikaatzi jeekaen-tsiri kemijantantsipankoki.

²¹ Ari retanakawo ikantanaki: “Omonkaatzi-
motakimi nimaeka iroka Jankina-rentsi
okaatzi pikemakiri noñaanata-kimiro.” ²² Tema

ipampoyeeyanakirini ikaatzi kemakiriri
ikenkithataki Jesús kameetha. Ikanteeyini:

“¿Kaarima irika itomi José?” ²³ Roojatzi ikantan-
tanakariri: “Kimitaka ari pikantakina: ‘Ajantyyaa

aawintan-tzinkari paawintyyaa eeroka. Tema
osheki nokemako-wentakimi pantayitakiri

Capernaum, ajantyyaa pantapaero eejatzi jaka
pinampiki.’” ²⁴ Eekiro ikantana-kitzii Jesús:

“Omaperotatyaa nokantemiri, ashi oyiro tee
ipinkathatee-tziri Kamantantaniri inampiki

rirori. ²⁵ Tema omaperotyyaa iroka, paerani eeniro
ijeekawitani Elías, tee oparya-hae inkani okaatzi

mawa ojarentsi eejatzi 6 kashiri janta inampiiteki
Israel-paeni, antawo itasheneenteetaki. Osheki

kinankawo tzimawita-chari janta, ²⁶ roo
kanteencha, tee rotyaan-teetziri Elías riyaaata-

shitero kinankawo isheninka, apatziro rotyaan-
teetakiri riyaaata-shitero otsipa-jato kaari

isheninkata janta nampitsiki Sarepta jeekatsiri
Shimaaki ²⁷ Ari okimitakari eejatzi eeniro

ijeekawita Kamantantaniri Eliseo, tzimawita-

cha inampiiteki Israel-paeni osheki mantsiyari pathaawaeta-tsiri. Roo kantariteencha tee rotyaan-teetziri Eliseo retsiyata-kota-kahae apaani, tema rii rotyaan-teetaki Naamán kaari isheninkata poñaachari Tonkaeroni, retsiyata-kota-kahaeri.”²⁸ Ikanta ikemaeyakini ikaatzi jeekaen-tsirini kemijantaantsipankoki, antawo ikijeeya-nakani.²⁹ Ikatziyee-yanakani, rahaeta-nakiri Jesús iweyaa-thapita nampitsi jempe ojeeki impeeta ikowaeyini rowaririmi.³⁰ Roo kanteencha Jesús, ishiya-pithata-nakari rojatekan-tanakari niyanki, jatee.

Atziri raahashiretziri peyari
(Mr. 1.21-28)

³¹ Ikanta roerinkaa Jesús nampitsiki Capernaum jeekatsiri Tepokiweniki. Riyotaa-yitapaeri atziri kitejeri imakoryaan-teetari.³² Tema tee omaanta ishintsinka riyotaantzira, ipampoyeeyanakirini ikaatzi kemakirori riyotaan-tziri.³³ Okanta janta kemijantaantsipankoki, ari ijeekakiri atziri raahashiretziri peyari, ishintsitanakiro ikaemanaki,³⁴ ikantzi: “Jesús, Kashiyakaa-weni-jatzi, niyotzimi naaka, eerokataki Itajorentsita Pawa. Rootaki pipokantari jaka pithonkae-yinani.”³⁵ Ari ikijathata-nakiri Jesús, ikantanakiri: “¡Pimaerite peyari, piyaatee! Ari ityaanaki atziri rookaneeri iweyarite, teemaeta romantsiyaa-nakiri.”³⁶ Ari ipampoyeeyanakirini atziri-paeni, ikanta-wakaanaka: “¿Oetakama iroka ñaantsi? Eenitatsi ishintsinka rotsinampaan-tariri romishiyiri peyari ikijathatakirira.”³⁷ Tema ithonka

ikemakoe-tanakiri Jesús maawoeni janta inampiiteki.

*Retsiyata-kota-kahaero Jesús riyote Pedro
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)*

³⁸ Ikanta ishitowanaki Jesús kemijantaantsi-pankoki, kyaapaaki ipankoki Simón. Ikantee-tawakiri: “Omatatziiro riyote Simón antawo jaawaki-rentsi.” ³⁹ Ari roeyota-shita-nakawo omaryaakaha roori, kimiwitaka ikijathata-kityeeromi jaawaki-rentsi. Etsiyata-kotanaki ojaawaki-witaka. Apathakirotananaa opiriintanaa, aminayita-kiniri opawakiriri.

*Retsiyata-kota-kaayitziri Jesús mantsiyari-paeni
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.31-34)*

⁴⁰ Okanta otsireniityaanaki, ramaeta-paakiniri Jesús osheki atziri inashi-yitachari imantsiyanka. Ikanta iñaawakiri Jesús, apatziro ipampitantakari eepichokiini rako, etsiyata-koyitane. ⁴¹ Osheki atziri raahashiretziri peyari romishitowaki iweyarite, antawo ikaemayitzi peyari, ikantzi: “¡Itomi Tajorentsi eeroka!” Teemaeta ishinetziri iñaawaeta peyari, ikijatha-yitakiri, tema riyoteeyini peyari-paeni riitaki Jeepatzii-totaa-rewo irika Jesús.

*Riyotaantzi Jesús maawoeni Tepokiweniki
(Mr. 1.35-39)*

⁴² Okanta okitejetzi-mataki, ananinkanaki Jesús apaniroeni, ishitowanaki riyatero ochempimashiki. Osheki thotyaakoyiteerini jempe-rika ikinaki. Ikanta iñeeteeri jempe ijeeki, tee ikowaetzi riyate. ⁴³ Roojatzi ikantan-tanakari

Jesús: “Otzimatyee ikemaetero eejatzi otsipaki nampitsi Kameethari Ñaantsi jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Tema rootaki rotyaan-tantee-takinari.”⁴⁴ Eekiro riyaaata-kaana-kitziiro Jesús ikenkithatanaki kemijantaantsipanokoki-paeni okaatzi tzimatsiri janta Tepokiweniki.

5

Kaari iñeeta-piintzi shimaataantsi

¹ Okanta apaani kitejeri, ijeeki Jesús inkaari-cherakaiki janta Piyompi-shaariki. Ratsinaki-matakiri atziri ikaatzi piyowenta-kariri ikemijantziro iñaani Tajorentsi. ² Ari iñaaki apite pitotsi owaataka impanekiiteki. Tee rotetan-teeyaawoni ashitawori, tema ikiwaeya-tziironi ishima-mento. ³ Otetapaaka Jesús pitotsiki. Riitaki ashitawori Simón iroka pitotsi, ikantakiri rotyaantero eepichokiini niyankyaani. Ari ijeekan-tanakawo Jesús pitotsi, retanaawo riyotaa-yitaneeri atziri. ⁴ Ikanta ithonka-nakiro riyotaantzi, ikantzi: “Simón, paanakiro pipito niyankyaani inkaari, ari pishimaatyaari.” ⁵ Ari rakanaki Simón, ikantzi: “Nomawitakawo noshimaata tsireni-paete, tekatsi nayi. Tema eeroka kantanari, aritaki nomatakiro.” ⁶ Imatakiro ishimaata Simón, raaki osheki shima, rooteentsi otziijaanakimi ishima-mento. ⁷ Ikaema-wakoteeri ikaata-piintziri ishimaata ramitakoteeri. Ikanta riyaaata-shita-nakiri, ikina-kotee-yakini otsipaki pitotsi,

ijaayitakiro apitekiro-paeni ipito, roowiteenchami itsitsiya-koteeyini. ⁸ Ikanta iñaakiro Simón Pedro awijeentsiri, rotziwerowa-shitanakari Jesús, ikantanakiri: “Piteenkapithatena Pinkathari, kaari-pero-shireri naaka.” ⁹ Tema antawo ithaawanaki Simón iñaakiro raaki osheki shima. Ari ikantakari eejatzi itsipatee-yakarini. ¹⁰ Imatzita-nakawo Jacobo eejatzi Juan, itomipaeni Zebedeo, tema riijatzi itsipatakari Simón. Roo kanteencha Jesús ikantanakiri Simón: “Eero pithaawa-shiwaeta, okimitee-yaawo nimaeka riimi atziri noshimaata-kahae-miri.” ¹¹ Ikanta raata-kotee-yapaeni, rooka-nakiro maawoeni, royaatee-yanakirini Jesús.

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús omatziri pathaawontsi

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Ikanta rareetaka Jesús otsipaki nampitsi, ari ipokakiri omatziri pathaawontsi. Ari iñaapaakiri Jesús, rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri: “Pinkathari, pikoyi-rika, aritaki omatakyaa petsiyata-kota-kahaena.” ¹³ Rootaki rakotan-tanakari Jesús, rotzinkakiri eepichokiini, ikantziri: “Nokoyi, petsiyata-kotee.” Etsiyatanaki ipathaa-waewita. ¹⁴ Ikantawita-waari: “Eero pikamanta-kotana. Apatziro powanakiro piyaata-shiteri Ompera-tajorentsitaa-rewo, pantantyaawori Ikantakaantani paerani Moisés, paanakiniri Tajorentsi patsipeta-kaani pipira, rootaki riyotan-teetyaari etsiyata-koteemi.” ¹⁵ Roo kanteencha ithonkaka ikemakoe-tanakiri Jesús inteena. Osheki atziri piyowenta-kariri

ikemijantziri. Ikowaeyini retsiyata-kota-kaayiteeniri eejatzi imantsiyanka-paeni. ¹⁶ Roo kanteencha ijeekawaetzi apaniroeni rirori Jesús ochempi-mashiki, ari ramanari.

Retsiyata-kota-kaeri Jesús Kijopookiri
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Okanta otsipa kitejeri riyotaantzi Jesús, ari ijeekae-yakini Inashitantaniri eejatzi Yotaantaniri, riitaki poñaayiteen-chari nampitsiki-paeni tzimatsiri janta Tepokiweniki, ipatsiteki Judá-paeni, poñaayiteen-chari eejatzi nampitsiki Aapatziyaweni. Tema otyaakari Jesús ishintsinka Tajorentsi, kantacha retsiyata-kota-kaayiteri mantsiyari.

¹⁸ Ari ramaeta-paakiri kijopookiri inatakoe-takiri romaryaa-mentoki. Ikoyi ikyaakaa-paakirimi pankotsiki, romaryaa-koteri jempe ijeekaki Jesús.

¹⁹ Teemaeta omata ikyaakaeri, tema osheki atziri piyoteenchari. Rateeta-kaanakiri jenoki pankotsiki, imoontakiro pankotsi, rowayiita-kotakiri ipiyowentee-takarira Jesús.

²⁰ Riyotzi Jesús kyaaripero rawentaakari irika-paeni, ikantanakiri kijopookiri: “¡Nosheninka! Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka.”

²¹ Ikanta ikemaeyakini Yotaantaniri eejatzi Inashitantaniri, ikanta-shiretee-yanakini: “Itheenka-tziiri Tajorentsi irikawé. Tema tekatsi materoni ipeyakotantero kaari-perori, apatziro Tajorentsi ipeyakotan-tziro.” ²² Riyotzimaetaka Jesús ikenkishiryaaari irika-paeni, rojampitanakiri, ikantziri: “¿litakama pikenkishiryaa-waeta-shitantari? ²³ ¿Tema okameethatzi nokante:

‘Ipeyakoe-teemiro pikaaripero-shire-witaka?’ Rooma pikoyi nokanteri: ‘Pikatziye, piyaatee.’
²⁴ Nimaeka piyoteri Itomi Atziri otzimi-motziri ishintsinka jaka kepatsiki, aritaki ipeyakoteeri kaaripero-shire-witachari.” Ipithoka-shitanakari kijopookiri, ikantziri: “Nokantzimi Naaka, pikatziye, paaneero pomaryaa-mento, piyaatee pipankoki.”
²⁵ Apathakirotanaa ipiriintanaka kijopookiri, raaneero romaryaan-tawitari. Tema iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi jaatee ipankoki.
²⁶ Tema ipampoyeeyanakirini ikaatzi ñaakiriri, iweshiryaa-wenta-yitanakari eejatzi rirori Tajorentsi. Ithaawan-kakiini ikanteeyini: “Teera añaapiinta-tziro kimityaawoni iroka.”

Rahaetan-tanakariri Leví
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Ikanta ishitowa-neera Jesús, iñaapaakiri iitachari Leví. Ijeeki rirori, jempe rowakiri jewari wirakocha ishintsitantzi ramaeteniri koriki, ikantapaakiri: “Poyaatena.”
²⁸ Katziyanaka Leví, rookanakiro maawoeni, royaata-nakiri.

²⁹ Ikanta Leví raanakiri Jesús roemoshirenkyaa ipankoki itsipata-nakari riyotaani. Ari riyaaatziakari eejatzi osheki shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki, osheki itsipa-paeni jatayiteentsiri. Ari ikaatee-yakirini rowaeyani.
³⁰ Ikanta Inashitantaniri itsipatakari Yotaantaniri, iñaana-minthatakiri riyotaani Jesús, ikantziri: “¿Litaka pitsipatan-tariri powaeyani eejatzi pimiriteeyini kaari-pero-shireri, pitsipatakari eejatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki?”

³¹ Ari rakanaki Jesús, ikantanakiri: “Aririka

imantsiyate atziri ipoka-shitziri aawintantatsiri, riima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi ikoyi rirori. ³² Tema tee nopoka-shitziri ikimitakantawitari kameetha-shireri, tema nopoka-shita-tziiri kaari-pero-shireri nokaemashireteeri rookaero kaari-perori.”

*Ikenkithata-kotziro Jesús itziwenteeta
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)*

³³ Ikanta rojampitee-takiri Jesús, ikantee-tziri: “¿Litaka kaari itziwentanta piyotaani? Riima rashi Juan, eejatzi rashi Inashitantaniri-paeni, osheki itziwenta-piinteeyani, ramaneeyani eejatzi. Noñiiri piyotaani eeroka, tee itziwenta-nityaa, owawaeyitacha, irawaetatsi imiri.” ³⁴ Ari rakanaki Jesús, ikantzi: “Aririka itsipatee-tyaari aawakaa-chari, ¿arima itziwentee-tapaakyaa? ³⁵ Rooma paata, aririka rahaetakiri iimenteetari, aripaetera itziwenteetyaa.” ³⁶ Ari roshiya-kaawenta-nakiniri Jesús, ikantziri: “Apaani paejatoteentsiri ikithaateetari, aririkami rowamatan-teetantyaawo ojapeki owakirari, ari omaperota-nakyaa otzijaaperotanaki aririka aminthata-nakyaa owakirari. Teera okameethatakaero paejatoteentsiri ikithaateetari rowamatantee-tantyaawomi owakirari. ³⁷ Ari okimitari eejatzi, tee ikameethaperotzi paejatoteentsiri mashitsi-naki rowantee-tyaari eeryaari imiriteetziri. Aririka rowantee-tyaari, aritaki itzijaanaki, apaatashi-waetakyaa imiriteetziri eejatzi mashitsi-naki. ³⁸ Tema apatziro ikameethatzi owakirari mashitsi-naki rowantee-tyaari. ³⁹ Ikaatzi ametawori imiritziro

poetatsiri, eero rametaawo imiritee-ro eeryaari. Ikanta-piinte: ‘Rootaki kameethatatsi amiritero poetatsiri.’ ”

6

Ikenkithata-kotziro Jesús kitejeri imakoryaan-teetari

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Okanta apaani kitejeri imakoryaan-teetari, ikinaki Jesús pankirentsi-mashiki. Ikanta riyotaani-paeni rojaperyaakitanaki okithoki, ramiroka-kitakiro rowantyaawori. ² Tee inimotziri Inashitantaniri-paeni, rojampitakiri ikantziri: “¿Itaka pijaperyaa-kitan-tawori? Tema tee oshinetaa-ntsita rantawaeteete kitejeri imakoryaan-teetari.” ³ Ari rakanaki Jesús, ikantanaki: “¿Tema piñaanata-kotziri pinkatharini David aantawita-kariri itashe itsipayitakari ikaateeyini? ⁴ Ikyaaiki tajorentsi-pankoki, raakiro ratanteetari tajorentsita-tsiri, rowakawo rirori, ipakiri eejatzi itsipayitakari. Tema tee oshinetaan-tsiwita rowaetyaawo, apatziro rowapiinta-yitawo Ompera-tajorentsitaa-rewo.” ⁵ Ari ikantaki eejatzi: “Irika Itomi Atziri ipinkathari-perotzi rirori, rawijiro kitejeri imakoryaan-teetari.”

Atziri kijowakori

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Okanta otsipa kitejeri imakoryaan-teetari, ikyaaiki Jesús kemijantantsipankoki, riyotaan-tapae eejatzi. Ari ijeekakiri kijowakota-tsiri rakoperoki. ⁷ Tema raminakoperoyakirini

Yotaantaniri eejatzí Inashitantaniri, ikoyi iñeeri Jesús retsiyata-kota-kaeri kijowakori kitejeri imakoryaan-teetari otziman-tyaari ikanta-koteriri. ⁸ Iyotzimaetaka Jesús oeta ikenkishiryaari irika-paeni. Ikaemakiri kijowakori, ikantziri: “Pipoki, pojatenkyaa nopiyotee-yakanika naaka.” Pokanaki kijowakori, katziya-paaka. ⁹ Ari ikantzi Jesús: “Nokoyi nojampitee-yimini: ¿Otzimikama shinetaantsita-tsiri anteri kitejeri imakoryaan-teetari? ¿Tema okameethatzi aneshironkatante, rooma kameethatatsi owamaante? ¿Tema okameethatzi antero rooperori, rooma kameethatatsi akaaripero-waete?” ¹⁰ Raminanakiri Jesús piyowenta-kariri, iñaanata-nakiri kijowakori, ikantziri: “Pampiriyaa-wakotee.” Matanaka ikantakiri, akotsitane kameetha. ¹¹ Tema antawo ikijeeya-nakani jewari-paeni. Ikamantawakahae-yakani jempe ikinakaero ikoshekyaaari Jesús.

*Riyoshiitaki Jesús 12 Otyaantaa-rewo
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)*

¹² Ari itonkaanaki Jesús ochempiki ramanyaa. Tema roetziñaarikotakawo maawoeni tsireniriki ramaniri Tajorentsi. ¹³ Okanta okitejeta-manee, ipiyotakiri maawoeni riyotaani. Ari riyoshiitaki ikaatzi 12, riitaki iitakiri Otyaantaa-rewo. ¹⁴ Irika ikaatzi riyoshiitakiri: Simón, riitaki iitakiri Pedro, (akantziri añaaniki aaka Kijori.) Riyoshiitakiri Andrés rirentzi Simón. Riyoshiitakiri Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo. Riyoshiitakiri Simón iiteetziri eejatzí

Kijakotan-taniri.* ¹⁶ Riyoshiitakiri Judas rirentzi Jacobo. Riyoshiitakiri eejatzi Judas Nampitsiweri, riitaki pithoka-shityaarini paata.

Ikenkithata-kaeri Jesús osheki atziri
(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ikanta roerinkae-yaani Jesús itsipataari riyotaani. Ari ijeekae-yapaakini owinteni-pathatzi. Osheki atziri piyowenta-wakaariri, Aapatziyaweni-jatzi, eejatzi ikaatzi nampiyitawori ipatsiteki Judá-paeni. Eenitatsi poñaayiteenchari inkaari-thapyaaki nampitsiki Mapiniki eejatzi Shimaaki. Ipokaeyakini irika-paeni ikemiro ikenkithatziri Jesús, ikowaeya-tziini rirori-paeni retsiyata-koeteeniri imantsiyaritepaeni.† ¹⁸ Tema ikaatzi raashireyitziri peyari, retsiyata-kota-kaayiteeri. ¹⁹ Ikowaeyakini maawoeni atziri ipampitanta-wakyaari eepichokiini rako, tema otzimi-motziri Jesús ishintsinka, retsiyata-kota-kaayitziri maawoeni.

Ikenkithata-koetziri kimoshireta-tsini eejatzi ashironkaa-chani
(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ikanta raminanakiri Jesús riyotaani, ikantziri: “Ari itajonka-wentee-teemi eerokapaeni ashironkaenkari, tema eerokataki ñahaeroni ipinkathari-wentantee Tajorentsi.

²¹ Ari itajonka-wentee-teemi piñaawitawo pitashe-neenta-waetzi nimaeka, tema rooteentsi

* **6:15** Kijakotan-taniri = cananeo = Owinteni-weri † **6:17** Iroka-paeni oweyaanta-paakawori ñaantsi, eenitatsi ojankinataka eejatzi janta vs 6.18.

piñeero pikemaneenteeyaa. Ari itajonka-wentee-teemi piñaayi-witawo piraaneenta-waeta nimaeka, tema rooteentsi piñeero pishironta-waeteeyaa.

²² Ari itajonka-wentee-teemi okantawitakyaa piñaayi-witawo nimaeka ikijaneenteetemi, rokimaetemi, ikaweya-waeteetemi, imaninta-waeteetemi, okantakaan-tziro pawentaari Itomi Atziri. ²³ Pithaamenta-yiteeyaa, pikimo-shire-yitee, tema Tajorentsi pinayiteemini inkiteki. Pikenkishireero okaatzi rantakiri piwaejatziteni ikemaatsita-kaawaetakari Kamantantaniripaeni.

²⁴ ¡Ashironka-matsiteetemi ashaahantzinkari! Tema piñaayitakiro nimaeka pinintaa-waeyitaka.

²⁵ ¡Ashironka-matsiteetemi pikaatzi piñiirō nimaeka pikema-neentayita! Tema aritaki piñeero paata eeroka pitashe-neentee.

¡ashironka-matsiteetemi pikaatzi piñaayitziro nimaeka pishironta-waeta! Ari piñeero paata pikemaatsi-waeteeyaa, ari piraawaetee-yaari eejatzi.

²⁶ ¡Ashironka-matsiteetemi pikaatzi rajahaa-wenteezimī nimaeka! Tema ari ikantawiteetakari paerani oshiyako-witariri Kamantantaniripaeni.”

Petakotyaari kijaneenta-yitzimiri

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ “Roo kanteencha pikemi nokantzi naaka: Petakoteeyaari ikaatzi kijaneenta-yitzimiri, paakameetha-yiteeri. ²⁸ Eero pipiyatari

kijimawaetzimiri. Pamana-koyityaari theeyakoyitzimiri. ²⁹ Aririka ipajawooteetemi, pishine-teeyaari imontewootanakimi ipajatemi. Aririka ikowaete rahaetero pithaari pipewiryaaakowo, pishineteniri eejatzi raanakiro pikithaatarira. ³⁰ Aririka ikanteetemi: ‘Pipina,’ okameethatzi pipimanta-yite. Aririka rayitee-temiro pashitari, te okameethatzi pikiñaani-wentero. ³¹ Pikoyirika retakoe-temi, petawakyaawo eeroka petakotantyyaa.

³² Aririka petakota-shitakyaari ikaatzi etakotayitzimiri eeroka, ¿Kameethatakima iroka? Tema tee, tema rootaki imata-piintakiri kaari-pero-shireri. ³³ Aririka paakameethata-shitakyaari ikaatzi aakameethatzimiri eeroka ¿Kameethatakima iroka? Tema tee, tema rootaki imata-piintakiri kaari-pero-shireri. ³⁴ Aririka ikanteetemi: ‘Pipawakinawo, ari noepiyeemi,’ roojatzi pipantawakari tema piyotzi ari imateemi eeroka paata. ¿Kameethatakima iroka? Tema tee, tema rootaki imata-piintziri kaari-pero-shireri. ³⁵ Petakoyiteeyaari eeroka kijayitzimiri, eero pipiyatari. Pipimanta-yite aririka ikowakoteetemi, eero poyaaawenta ipiyeetemi eeroka. Antawo ipineeteemi, itominteemira Jenoki-jatzi. Omaperotatya retakoyitakari rirori maawoeni atziri kaari pasoonkitantatsini eejatzi kaari-pero-shireri-paeni. ³⁶ Ikimiteero Ashiteeri retakotanta, ari pikimita-neeyaari eeroka.”

*Ikenkithata-kotziro Jesús kantzimataantsi
(Mt. 7.1-5)*

³⁷ “Tee okameethatzi piyakowentante, paamaeyaa riyakowentee-tzimi-kari eeroka. Eero pikantzi-matantzi, imaeteemi-kari eeroka paata. Aririka pipeyakotante, ari imaeteemi eeroka paata. ³⁸ Pipimanta-yitee, tema ari imaeteemi eeroka paata, rawijakae-teemiro eeroka okaatzi pipimantakiri. Eenitatsi-rika pantzi-motantakiri, ari imaperotee-teemi paata eeroka.”

³⁹ Ikanta roshiya-kaawenta-nakiniri Jesús, ikantzi: “¿Kantachama ikathata-wakaeyaa mawityaakiri? Tema tee riyotzi jempe ikini, ari iparyaki apitekiro-paeni omooki. ⁴⁰ Teera iñahaetzi apaani iyotee-tziri rawijiri yoteeriri. Rooma paata aririka riyotaa-peroe-takiri aritaki ikimitee-yaari yoteeriri paerani. ⁴¹ Tema okimiwitakawo aririka otyaa-kitemi antawo incha-petoki pokiki, ¿kantachama pamineri itsipa tyaa-kita-chari eepichokiini rokiki? ⁴² ¿Kantachama pikanteri: ‘Pipoki nayimiro tyaa-kita-kimiri?’ Tema otyaaki-takimi eeroka antawo incha-petoki. Tema poshiyakari eeroka owapeyi-motan-taniri. Otzimatyee petawakyaawo eeroka paawaero antawo inchapetoki otzikaa-kimiri pokiki, paminee kameetha paantee-yaanariri tyaa-kiteen-chari eepichokiini.”

*Ari iyoetzirori okithokitanaki-rika
(Mt. 7.15-20)*

⁴³ “Apaani inchato jaankanata-tsiri oshooki, tee iñeetziro okaariperote okithoki. Rooma inchato jampiya-shita-tsiri, tee okameethatzi okithoki. ⁴⁴ Otzimatyee aminakoteri kameetha-rika okaatzi

rantayitziri, rootaki ayotantyaari kameetha-shireri irika. ¿Añiroma chochoki imiriteetziri okithokitan-tyaawo owaato kitochee? Tema tee. ¿Kantachama okithokitan-tyaawo otsipa chochoki-paeni roori? Tema eero.‡ ⁴⁵ Arira ikimi-yitanaari kameetha-shireri ikenkishiryaa-piintawo kameethari, rootaki okameethatantari rantayitziri. Riima kaari-pero-shireri tee ikenkishiryaa-piintawo kameethari, rootaki okaariperotantari rantayitziri. Tema okaatzi ikenkishiryaa-yitari, rootaki iñaaniyitakari eejatzi.”

*Ikenkithata-koetziri apite owatzikirori ipanko
(Mt. 7.24-29)*

⁴⁶ “¿litaka ikantee-tantanari: ‘Pinkathari, pinkathari?’ Teemaeta ranteena-wo okaatzi nokanta-yitziri. ⁴⁷ Tzimayitatsi mataneerori okaatzi nokanta-yitziri. Irika roshiya-naari: ⁴⁸ Tema roshiyari apaani atziri wetsika-tsiri ipanko, ikiya-shitakiro otzinkami okijopathatzira kepatsi, rowatzikakiro. Okanta opokaki antawo amaani, ookanta-paakawo pankotsi, tee eewokiro. Tema rowatzikae-takitziro kameetha okijopathatzira. ⁴⁹ Riima ikaatzi peyakotzirori nokanta-yitziriri, kaari antaneeroni. Roshiyakari apaani atziri wetsikawitachari ipanko, teemaeta ikiyashi-perotziro inthomoeki. Okanta opokaki antawo amaani, ookanta-paakawo, tyaanaki. Tee iñeeteero.”

‡ **6:44** chochoki imiriteetziri = uva; chochoki-paeni = higo

7

Retsiyata-kota-kahaeri Jesús romperatani reewarite owayiri-paeni

(Mt. 8.5-13)

¹ Tema ithonka-nakiro Jesús ikenkithata-kaeri atziri-paeni, jatee nampitsiki Capernaum.

² Ikanta imantsiyataki retako-perotani romperatani reewarite owayiri-paeni wirakocha, rooteentsi ikamemi.

³ Ari ikemako-wenta-kiriri Jesús, rotyaantaki rantariperote Judá-paeni, ikaemiri Jesús, retsiyata-kota-kaeniriita romperatani.

⁴ Ikanta riyaa-shitakiri Jesús, ikantapaakiri: “Ohseki okameethate pamita-koteri irika reewarite owayiri-paeni,

⁵ tema raakameethata-piintakina, rowetsika-kaantakina noyemijantaantsipankote.”

⁶ Ikanta Jesús royaata-nakiri pokashita-kiriri. Rootentsi raree-tyaami ipankoki, itonkiyotakari itsipaminthari reewarite owayiri, riitaki itsipa rotyaan-takiri, ikantawakiri rirori: “Pinkathari, ikantakaan-tzimi newarite, ikantzi: ‘Osheki nopinkathatakimi eeroka, eero omata pikyaa-wankotena, tema tekatsi kowaperotenani naaka.*

⁷ Rootaki kaari niyaata-shitan-tzimi noñeemi naaka. Apatziro nokoyiro piñaani pikanta-

kaanta-wakiri nomperatani, aritaki retsiyata-kotee.

⁸ Eenitatsi omperatanari naaka, eenitatsi eejatzi owayiri-paeni nomperatari naaka. Aririka nokanteri: ‘Piyaate,’ aritaki riyaaataki. Aririka nokanteri itsipa: ‘Pipoki,’ aritaki ipokaki.

* **7:6** Irika reewarite owayiri kaari Judá-paeni, itsipa-jatzi atziri irika. Tema paerani apaani Judá-paeni, tee ikyaa-wanko-ritzi kaari isheninkata.

Aririka nokanteri nomperatani: ‘Pantero iroka,’ aritaki rantakiro.” ⁹ Ari ipampoyaanakiri Jesús ikemakirira ikantaki reewarite owayiri. Ipithokashita-nakari ikaatzi oyaatakiriri, ikantziri: “Riitaki matakirori ikemijantzi irika, tema ikaatzira tzimatsiri nosheninka-paeni Israel-paeni tekira noñeeta apaani oshiyaarini irika.” ¹⁰ Ikanta ipiyanaawo ipankoki jewari ikaatzi rotyaan-teetakiri, iñaapaa-tziiri rompereetari etsiyata-kotee imantsiya-witaha.

Rowañahaeri Jesús eentsite kinankawo

¹¹ Ikanta riyaataki Jesús nampitsiki iiteetziri Owaneenka-weni, itsipayitakari riyotaani. Osheki eejatzi atziri-paeni oyaatakiriri. ¹² Ikanta rareetzi-mataka nampitsiki, itonkiyotakotantaka rahaetziri kaminkari ikiteeteri, apintzite otomi iroka tsinani kinankawo. Osheki atziri oyaatakirori iroka tsinani. ¹³ Ikanta iñaawakirowa Jesús kinankawo tsinani, antawo retako-shireta-nakawo. Ikantziro: “Aritapaaki piraawaetaka.” ¹⁴ Ipokapaaki okaakiini, ipampita-paakiro rowantee-takariri kaminkari. Katziyee-yapaakani natakotziriri. Ikantzi Jesús: “Ewankari, eeroka noñaanatzi, pipiriintee.” ¹⁵ Piriintanaa kamawiteen-chari ñaawaetanee. Rakathata-neeri Jesús roojatzi riniroki. ¹⁶ Antawo ithaawae-yanakini ikaatzi ñaakiriri. Ikanta iweshiryaa-wenta-nakari Tajorentsi, ikantee-yanakini: “Pokaki riiperori Kamantantaniri.” Ikanteeyini eejatzi: “Riitaki Tajorentsi kaminthaa-yiteeri.” ¹⁷ Ithonka ikemakoe-tanakiro rantakiri Jesús maawoeni

ipatsiteki Judá-paeni, eejatzi otsipaki nampitsi okaatzi ijeeka-nampi-yitziri janta.

Rotyaan-takiri Juan riyotaani
(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Ikanta ikemaki Juan okaatzi awijeentsiri, ikamantakiri riyotaani-paeni. Ari riyoshiitaki apite riyotaani, ¹⁹ rotyaan-takiri rojampiteri Jesús, ikanteri: “¿Eerokama iiteetziri, ‘Pokatsini?’ Kaari-rika eeroka, ¿Eenitatsima itsipa noyaa-koteri?” ²⁰ Ikanta riyaateeyanakini, iñaapaakiri Jesús, ikantapaakiri: “Rotyaan-takina Juan Omitsiryaatan-taniri nojampitemi: ¿Eerokama iiteetzi ‘Pokatsini?’ Kaari-rika eeroka, ¿Eenitatsima itsipa noyaa-koteri?” ²¹ Tema eekiro retsiyata-kota-kaayitatziiri Jesús inashiyitachari imantsiyanka, ikaatzi raahashireyitziri peyari, rokiryaa-kaayitee osheki mawityaakiri. ²² Roojatzi ikantan-tanakariri ikaatzi pokaentsiri: “Aririka pipiyanee, pikaman-tapaeri Juan okaatzi piñaakiri eeroka nantakiri, okaatzi pikema-kinari eejatzi. Tema naminakaa-yiteeri mawityaakiri, nanashita-kaayiteeri kijopookiri, netsiyata-kota-kaayiteeri pathaawaeta-tsiri, nokemakaa-yiteeri matayempiri, nañaakaa-yiteeri kaminkari, nokenkithata-koteeniri Kameethari Ñaantsi ashironkaenkari-paeni. ²³ Tema ari itajonkawentee-teeri ikaate kaari kijoshire-wenteenani.”

²⁴ Ikanta ipiyeeya-naani rotyaantani Juan, rojampita-nakiri Jesús ikaatzi piyowentakariri, ikenkithata-kotziri Juan, ikantzi: “¿Iitaka piñaakiri chapinki ochempi-mashiki? ¿Riima

piñaaki kimitawori jawooki opironka-tonkita-kaawo tampyaa?† ²⁵ ¿Piñaakirima rowaneenkata ikithaata? Tema tee. Tema ikaatzi owaneenkata-chari ikithaata, ijeeka-wankotziri pinkathari. ²⁶ Tema rootaki piyaata-shitan-takariri piyoteeyakini Kamantantaniri irika. Tema imaperotatziiro rirori rawijanakiri itsipa Kamantantaniri-paeni. ²⁷ Tema riitaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetaki:

Pamine, aritaki notyaantaki etyaawoni ikamantakotemi,

Riitaki wetsiki-mironi jempe pikinapaaki.

²⁸ Pikemi nokantzi naaka: Paerani osheki atziri tzimawiteen-chari, tekatsi awijirini Juan okaatzi riyota-nitakiri. Riima ikaate tsinampa-shiretaa-tsini, ipinkathari-wenteeri Tajorentsi, aritaki rawijeeri Juan.” ²⁹ Ikaatzi kemakiriri ikantayitakiri Juan, ikantanakiri: “Nokoyi pomitsiryaaatena.” Ari imatzita-nakawo ikoyi romitsiryaaateeteri ikaatzi shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki. Ari imonkaatzirori okaatzi inintakaan-takiri Tajorentsi. ³⁰ Riima Inashitantaniri-paeni eejatzi Yotaantaniri-paeni tee ishinetyaa romitsiryaa-yiteri Juan, ari rapaatzirori okaatzi ikashiya-kaantziri Tajorentsi.

³¹ Ipoñaashita ikantzi Jesús: “¿Iitaka noshiyakaanteriri irika-paeni atziri? ³² Nokimitakaanteriri owashaantawae-rintzi eentsi kaankii-rentsiki aririka roshiya-kaawaetyaa ikaatzi reentsiteeyini, ikanta-wakahae-yaani: ‘Jame

† 7:24 kimitawori jawooki opironka-tonkita-kaawo tampyaa = atziri shipeta-shireri

ashowite omampaan-tyaari.’ Tee ikoyi. Ikantawita: ‘Jame omampaeya owashiretan-tyaari.’ Tee ikoyi. ³³ Aritaki pikantee-yakani eeroka-paeni. Piñaawitakari Juan itzitapaakawo owanawontsi, tee imiritziro shinchaari, pikantee-yakirini: ‘Raahashireta-tziiri peyari, rootaki itziwaetantari.’‡ ³⁴ Ikanta ipokaki Itomi Atziri, tee itziwityaawo rirori owanawontsi, imiritziro shinchaari. Ikantee-takiri: ‘Kaari-perori irika, niyawae-rintzi, shinki-tzinkari, raapatziyari shintsitan-tatsiri ramaeteniri koriki, raapatziyari eejatzi kaari-pero-shireri.’ ³⁵ Tekatsi oetyaa ikantee-takiriri, tema aririka iñahaeteero okaate awijatsini paata, ari riyoteeri omaperotatya riyota-nitzi.”§

Rareetari Jesús Inashitantaniri iitachari Simón

³⁶ Ikanta apaani Inashitantaniri raanakiri Jesús rowakae-yaari. Areetee-yakani ipankoki, jeekapaaki Jesús rowapiinteeta. ³⁷ Okanta apaani kaari-pero-shireri tsinani nampitawori janta, okemako-wentakiri Jesús areetaka ipankoki Inashitantaniri rowaeyaani, jataki roori aakotanaki kajankari owantawo onaki rowetsikae-tziro mapinaki.* ³⁸ Okatziyi-mota-paakari iitziki Jesús, irayi-mota-paakari. Okanta othaatanaka oyaaki okiki ashetapaakiri iitziki, oshetan-tanaari oeshi. Okanta onintaneeri iitziki, ojeetan-tanakari kajankari. ³⁹ Ikanta

‡ 7:33 owanawontsi = pan; shinchaari = vino § 7:35 okaate awijatsini = okaate tzimaaniyitatsini * 7:37 mapinaki = alabastro

iñaakiri Inashitantaniri amakiriri Jesús, ikantashiretanaki: “Kyaari-pero-rikami Ikamantantanirite irika, ari riyotakiromi jempe okantawaeta iroka tsinani antakiriri, tema kaari-pero-shireri roori.”⁴⁰ Ipoñaashita ikantanakiri Jesús irika Inashitantaniri: “Simón, eenitatsi nokoyiri nokantemiri.” Ikantzi rirori: “Ajantyya pikantenawo yotaantaniri.”⁴¹ Ikantzi Jesús: “Eenitatsi atziri pinatziriri itsipa apite atziri. Apaani ipina-perotaki osheki koriki, riima itsipa ipinatakiri eepichokiini.”⁴² Okanta paata, tee imateeri irika apite atziri roepiyeeri koriki, ipeyaakoe-teeri rireewitani apitekiropaeni. Ajantyya pikantena, ¿Itzimikama etakoperotan-tachani?”⁴³ Ikantzi Simón: “Riitakira etako-perotan-tacha atziri ipeyako-peroetakiri rireewitani.” Ikantzi Jesús: “Pimatakiro eeroka pikantakiri.”⁴⁴ Raminanakiro Jesús ojeekaki tsinani, ikantziri Simón: “¿Piñaakiro antakiri iroka tsinani? Tema nokyya-wankowitakimi eeroka, teemaeta pipana nijaa nokewapaakyaari noetziki. Rooma iroka tsinani, okewan-takinawo oyaaki shitowa-neentsiri okiki, opoñaashita oshetan-takinawo oeshi.”⁴⁵ Tee pitho-woota-wakina tee powethata-wakina eeroka, rooma iroka tsinani osheki onintakina noetziki.⁴⁶ Tee pijee-patzii-totan-tanari eeroka yeenkantsi pipinkathatena, rooma iroka tsinani, ojeetan-takinawo kajankari noetziki.⁴⁷ Osheki okaaripero-shire-witaka iroka tsinani, ipeyakoe-teeniro okantakaawo osheki etakotantaka. Riima

† 7:41 ipinatakiri osheki koriki = 500 denario; ipinatakiri eepichokiini = 50 denario

ikaatzi ipeyakoe-tziri eepichokiini, eepichokiini retakotanta.”⁴⁸ Opoñaashita ikantanakiro tsinani: “Ipeyakoe-teemiro okaatzi pikaaripero-shire-witaka.”⁴⁹ Ikantee-yanakini ikaatzi itsipateeyarini: “¿Litatyaakama irika imatantawori kaariperori ipeyakotantero?”⁵⁰ Eekiro ikantankitziiro Jesús iroka tsinani: “Piyateee kameetha, rootaki pawijako-shiretan-taari pawentaana.”

8

Tsinani amitako-yitakiriri Jesús

¹ Ikanta itsipayitakari Jesús 12 riyotaani, ithonkakiro maawoeni nampitsi ikenkithataki jempe ikanta-kota Tajorensi ipinkathariwentantee. ² Ari ikaatakiro tsinani-paeni okaatzi retsiyata-kota-kahaeri raahashirewitari peyari, okaatzi mantsiya-yiwita-chari eejatzi. Iroka okaatzi oyaatakiriri: María, iiteetziri Pankothanthaari-jato, raahashirewitari ikaatzi 7 peyari, ³ kaakitapaaki roori Juana iina Chuza romperatani Herodes, kaakitapaaki Susana. Eenitatsi eejatzi otsipa-paeni tsinani okaatzi papiinta-kiriri koriki Jesús.

Roshiya-kaawentziri Jesús pankiwae-ryaantzi (Mt. 13.1-15,18-23; Mr. 4.1-20)

⁴ Ikanta ipiyowenta-paakari Jesús osheki atziri. Riitaki poñaayiteen-chari otsipaki-paeni nampitsi ikoyi iñeeri. Roshiya-kaawenta-tziiniri okaatzi riyotaa-yitziriri, ikantziri: ⁵ “Eenitatsi pankiwae-rintzi jatatsiri ipankiwaete. Ikanta

rooka-kitakiro iwankiri, eenitatsi ookakita-paenchari awotsiki, ithonka raatzika-kiteetakiro. Ikanta ipokaeyakini tsimereriki, rowapaakawo. ⁶ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari omapi-pookitzira kepatsi. Okanta oshooka-witanaka, intsipaete ojampishitanaki, tema tee irenka-pathata kepatsi. ⁷ Eenitatsi otsipa ookakita-paenchari kitochee-mashiki. Otsipataanakawo kitochee-mashi oshooka-witanaka. Okanta awijanakiro kitochee oshookanaki, kamanaki pankirentsi. ⁸ Rooma otsipa ookakita-paenchari okameetha-pathatzira kepatsi, kameetha oshooka-paaki, kithokitanaki. Tema eenitatsi shookapaen-tsiri kameetha.” Ikanta ikaatakiro ikenkithataki, ari icheraanaki ikantanaki: “Okowa-perotatyaa iroka, otzimatyee pikemijantee-yawakini maawoeni.”*

⁹ Ari rojampita-nakiri riyotaani-paeni, ikantziri: “¿Oetaka oshiyakaa-wenta-chari okaatzi piyotaan-takiri?” ¹⁰ Ikantzi Jesús: “Ishinette-takimiro eeroka piyota-koteero jempe okanta-kotaka ipinkathari-wentantee Tajorentsi. Riima itsipa-paeni, eero nokaman-tziri, apatziro noshiya-kaawenteniri. Ari raminawitee-yaani, eero ñiimaetawo. Ari ikemawitee-yakyaawoni, eero ikematha-tzimaetawo.

¹¹ Iroka okanta-kota noshiya-kaawentakiri: Iroka okithoki ipankitee-takiri, rootaki oshiyakaa-wentacha ñaani Tajorentsi. ¹² Okaatzi ookakita-paenchari awotsiki, oshiyakaa-wentari kemawitawori ñaantsi, ipokapaaki Kamaari

* **8:8** shookapaen-tsiri kameetha = okaatzi 100 okithoki

imaejanta-kaapaakiri, tee ikemijantzi, eero rawijako-shiretee. ¹³ Ari okimita ookakita-paenchari omapi-pookitzira, oshiyakaa-wentari kemawitawori ñaantsi, intsi paete ikemijantawitawaka. Tee riyotako-perotawakiro ñaantsi, rooka-nakiro ikemijantzi. Tee ramawetziro rantakae-takirira kaari-perori, tema ikimitakawo pankirentsi tee otzima-perotzi oparetha. ¹⁴ Ari okimita ookakita-paenchari okitochee-mashitzira, oshiyakaa-wentari kemawitawori ñaantsi. Okantakaantziro okantzimo-shire-waetari, ikenkishiryaa-waeta rashaahantyya, iñaamawaetawo ithaamenta-waetyaa. Tema awijanakiro ñaantsi ikemawitakari, roshiyakawo pankirentsi kaari kithokita-tsini. ¹⁵ Rooma okithoki ookakita-paenchari okameetha-pathatzi kepatsi, oshiyakaa-wentari kemijanta-neerori ñaantsi, kameetha-shiretanee, amawewaetanee, roshiyakotakawo pankirentsi kameetha shookanaki, osheki okithokitanaki.”

Okoñaata-koyitee omanako-yiwiteen-chari
(Mr. 4.21-25)

¹⁶ “Akoyi-rika onthoteri ootamentotsi, tee atapata-kotziri. Tee owakotziri otapinaki. Tema owakotziri jenoki ikoñeetyaakotantyaari ikaatzi kyahaa-tsiri.† ¹⁷ Ari okimityaari eejatzi, otzimatyee okoñaata-koyitee omanako-yiwiteen-chari, ooñaawonteero kaari ikematha-witeeta paerani. ¹⁸ Paamawentyaawo okaatzi pikemakiri.

† **8:16** otapinaki = otapinaki amaamento, ojenoki-neenta-yitatzii imaantari-paeni oshiyaawomi okaatzi ojenoki-yitzi menkontsi-tapi

Jempe-rika itzimi otzimi-motakiri, ari otzimimoperoteeri osheki. Riima kaari otzimi-motzi, imaperoe-teeri raapithee-teeri okaatzi tzimimowitariri.”‡

Riniro Jesús eejatzi rirentzi-paeni

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Okanta opoka-shitakiri riniro Jesús otsipatakari rirentzi-paeni oñeeri. Teemaeta omatziro oñeeri rotzikakiro atziri piyowentakariri. ²⁰ Ari ikamantee-takiri, ikantee-tziri: “Ari opoki piniro otsipatakari pirentzi-paeni, okoyi oñeemi.” ²¹ Ikantanaki rirori: “Ikaatzi kemaerori iñaani Tajorentsi, rantaneero eejatzi okaatzi ikowakaeriri, riitaki nirentzitari, rootaki nonirontari.”

Romaeriuro Jesús tampyaa

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Ari rotetanaka Jesús pitotsiki itsipata-naari riyotaani-paeni, ikantaneeri: “Jame amontyahaee intatsikironta.” Jateeyakini. ²³ Ikanta imontyaa-koteeyani, maanaki Jesús. Ari itampyaaata-kotaki niyankyaa-niki inkaari, antawo otamakaatanaki, kitaa-tapaaka nijaa pitotsiki, rooteentsi itsitsiyakoteeyini. ²⁴ Riyaata-shitee-tanakiri Jesús, rowakiryahaee-tapaakiri, ikantee-tziri: “¡Yotaanari! ¡Yotaanari! ¡Atsitsiya-kotatyee!” Piriintanaka Jesús, iñaanata-nakiro tampyaa, ikantziro: “¡Aritapaaki pitampyaaataki!” Ikantziro otamakaatzi inkaari:

‡ **8:18** Okaatzi kenkithata-kota-chari jaka, iroka okanta-kota: “Eepichokiini-rika pikemijanta-wakiro nokanta-kimiri, eepichokiini piyoteero. Rooma pikemijanta-perotawaki-rika, osheki piyotawakiri, eekiro niyotakaa-perota-nakityeemiro.”

“¡Pimaeryaate!” Awijanaki tampyaa, maeryaatanee inkaari. ²⁵ Ikantziri riyotaani-paeni: “¿Jempema okinakika pawentaani?” Tema ipampoyee-yanakirini riyotaani, antawo ithaawan-tanakari, ikanta-wakahaeyani: “¿litatyaakama irika romoeryaan-tawori tampyaa, eejatzi inkaari?”

Gadara-jatzi raahashiretziri peyari
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ikanta imontyaakawo Jesús intatsikiro inkaari Tepokiweni, areetee-yakani nampitsiki Gadara. § ²⁷ Roo raata-kowita-paaka, ishiya-shita-wakari raahashiretziri peyari. Paeranitaki raahashiretee-tziri, tee ikithaateeyaa, tee rameteeyaa ijeekae pankotsiki, ashi royiro ijeekawaetzi kitataa-rewo-mashiki. ²⁸ Ikanta iñaawakiri Jesús, rotziwerowa-shita-wakari. Ishintsitanakiro ikaemanaki, ikantzi: “¡Jesús! ¡Itomi Tajorentsi-perori! ¿Jempema pikantenaka? ¡Tee nokoyi powashironkaena!” ²⁹ (Tema ikijathata-wakitziiri Jesús irika peyari rookaneeri irika atziri. Paeranitaki ijeeka-shiretan-takari. Osheki roojotan-tawiteetari eshirotha, ithatyaayitziro. Ishiya-shiya-waeta ochempimashiki ikantakaari peyari.) ³⁰ Ikanta rojampitanakiri: “¿Jempema piitaka?” Ikanteeyini peyari: “Noeta ‘Oshekyaaantzi.’” Tema osheki peyari jeeka-shiretan-takariri irika atziri. ³¹ Eekiro ikantana-kitzii peyari: “Tee nokoyi pithonkaeyinani.” ³² Ari ipiyotaka tyonkaarikiini osheki chaancho ishimokawaeteeyini. Ikanteeyini peyari: “Potyaantena chaanchoki.” Ikantzi

§ 8:26 Gadara = Gerasa

Jesús: “Pimatero.” ³³ Jatanaki peyari-paeni chaanchoki, raahashireta-paakiri, rootaki ishiyan-tanakari impeetaki, japokae-yapaakani maawoeni inkaariki, thonkaka ipiinkaki.

³⁴ Ikanta iñaakiro aminakowentziriri chaanchopaeni okaatzi awijeen-tsiri, shiyeeya-nakani, ikamantanta-paaki nampitsiki, ikamantanakiri eejatzi ikaatzi jeekayita-tsiri rowaneki.

³⁵ Ari ipokaeya-nakini atziri raminiro okaatzi awijeen-tsiri. Ikanta rareetee-yapaakani ijeekaki Jesús, iñaapaa-tziiri raahashirewitari peyari ijeekaki itsipatakari Jesús, ikithaataka, kameetha ikantanaa. Ari ithaawae-yanakini. ³⁶ Tema

ikaatzi ñaakirori awijeen-tsiri, ikamanta-wakiri ikaatzi pokayiteen-tsiri, ikantziri: “Riitaki irika etsiyata-kota-kahaeriri raahashirewitari peyari.” ³⁷ Ikanta nampiyitawori ipatsiteki

Gadara-jatzi, osheki ipankinawentee-yakarini Jesús, ikantziri: “Piyaatee, tee nokoyi pijeekimotena.” Rootaki ikantan-tariri, tema antawo ithaawan-tanakari. Ari rotetanaa Jesús pitotsiki, piyanaka. ³⁸ Ipankinawenta-witawaari retsiyata-

kota-kahaeri, ikantziri: “Nokoyi noyaata-nakimi.” Rakanakiri Jesús, ikantziri: ³⁹ “Eero poyaatana,

piyaatee pinampiki pikamantantee, pikantapae: ‘Rowawijaa-kotaana Tajorentsi.’ ” Imatakiro irika atziri, jatee inampiki, ikamanta-paeri maawoeni atziri, ikantapaeri: “Rowawijaa-kotaana Jesús.”

*Rishinto Jairo eejatzi tsinani pampitzitakiriri
ithaari Jesús*

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Ikanta ipiyaa Jesús, osheki ithaamentakari atziri ipiyowenta-waari, tema riitaki royaako-yitakiri. ⁴¹ Eenitatsi apaani atziri iita Jairo, riitaki jewatakaan-tatsiri kemijantantsipankoki. Iñaapaakiri Jesús, rotziwerowa-shita-paakari, ikantapaakiri: “Pinkathari, nokoyi piyaate nopankoki.” ⁴² Tema okami-matatzii rapintote rishinto. Tema okaataki roori 12 ojarentsite. Royaata-nakiri Jesús pokashita-kiriri. Ikanta royaatzirira atziri-paeni irika Jesús, ratsinaki-matakiri.

⁴³ Okanta apaani tsinani ojokaawaeta-chari ira, okaata-kotaki 12 ojarentsi omantsiya-waetaki, tekatsi-maeta materoni raawintero. Tema thonka-kotaka orikite aawinta-kaanta-witaka. ⁴⁴ Okina-shita-paakiri itaapiiki Jesús, opampitzitakiri eepichokiini opatzikakiki ithaari. Apathakirotananaa etsiyata-kotanaki ojokaawaetaha ira. ⁴⁵ Ikanta rojampitan-tanaki Jesús, ikantzi: “¿Iitaka pampitakinari?” Tekatsi kamanta-tsinani iita pampitzitakiriri. Ari iñaawaetanaki Pedro itsipatakari ikaateeyini, ikantzi: “Yotaanari, tema piñaakiri ratsinaki-matakimi osheki atziri.” ⁴⁶ Eekiro ishintsitanakitzi Jesús ikantzi: “Iitaka pampitakinari. Tema nokemawakiro noshintsinka eenitatsi etsiyata-kotakaa-shitakari.” ⁴⁷ Okanta oñaakiro iroka tsinani tee omana-kota okaatzi antakiri, ompetawaetanaka, opoka-shita-paakiri Jesús, otziwerowa-shita-paakari, maawoeni ikemaetakiro okamanta-kota, ikemaetakiro jempe okanta omapoka-shitanaka etsiyata-kotanee ojokaawaetziro ira. ⁴⁸ Ikantanakiro rirori: “Tsinani, rootaki

etsiyatakotakahaemiri pawentaana. Kantacha piyaatee, pikimoshiretanee.”

⁴⁹ Tekira ithonkirootami Jesús iñaanatziro tsinani, areetapaaka poñeenchari ipankoki jewari, ikantapaakiri: “Kamakira pishinto, aritapaaki poñaashirenkakiri yotaantaniri.”

⁵⁰ Ikanta ikemakiri Jesús areetapaen-chari, ikantanakiri rirori: “Eero pithaawa-shiwaeta. Pawenteena, aritaki etsiyata-kotee.” ⁵¹ Ikanta rareetee-yapaakani pankotsiki, tekatsi ishinete ikyaapaaki, apatziro Pedro, Jacobo, Juan, ashitawori rishinto eejatzi iniro. ⁵² Osheki irakotee-yawoni kamaentsiri. Ikantapaaki Jesús:

“Eero pirahaeyani, tee okami, omakoryaatzii.”

⁵³ Itheenka-shiryaaawitee-takari Jesús, tema omaperotatya iñaahetakiro okamaki eentsi.

⁵⁴ Ikanta roteya-wakota-paakiro Jesús, ishitsitanaki iñaanatanakiro, ikantziro: “¡Eentsi, pipiriinte!” ⁵⁵ Piyashire-tapaaka eentsi, piriintanaa. Ari ikantzi Jesús: “Pipiro owanawo.”

⁵⁶ Ari ipampoyaanakiri Jesús irika ashitawori eentsi. Eekiro ikantana-kitzii Jesús: “Tee nokoyi pikamantantero okaatzi piñaakiri.”

9

Rotyaan-teetziri 12 Yotaa-rewo (Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Ikanta ipiyotakiri Jesús 12 riyotaani ipakiri ishintsinka. Imatanakiro rirori retsiyata-kota-kaayitziri raahashireyitziri peyari eejatzi mantsiya-rentsi-paeni. ² Rotyaan-takiri

ikamantantero jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi, retsiyata-kota-kaayiteeri mantsiyata-tsiri. ³ Ikantayitakiri: “Eero paayitanaki oetarika, eero paanaki pikotzi, pithaate, powanawo, piyorikite, eero paanaki eejatzi otsipa pithaari. ⁴ Aririka pareetakyaa pankotsiki, ari pimaa-piintatyee roojatzi pawijantakyaari. ⁵ Eerorika raakameethee-tzimi janta, pawija-pithateri, potekaneero pipatsite piitziki, rootaki riyotan-teetyaari tee ikemijantzi.”* ⁶ Ikanta riyaaatee-yakini riyotaani, ithonka ikamantantakiro nampitsiki Kameethari Ñaantsi, osheki mantsiyari retsiyata-kota-kaayitaki.

Ikamantakari Juan omitsiryaatan-taniri
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Ikanta pinkathari Herodes ikema-kotakiri Jesús okaatzi rantayitakiri, okantzimo-shiretanakari, tema eenitatsi kantatsiri: “Añahaera Juan Omitsiryaatan-taniri.” ⁸ Itsipa kantatsiri: “Elías irika.” Ikanteetzi eejatzi: “Aamaa riitaki piriintaacha itsipa Kamantantaniri jeekitachari paerani.” ⁹ Roojatzi ikantan-tanakari Herodes: “Tema nothatyaa-kaantakiri Juan. ¿Jempema itzimi nokemako-tziri nimaeka?” Osheki ikowawitaka iñeerimi Jesús.

Rowaeyani 5000 shirampari
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-34; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Ikanta ipiyayitaaha Otyaantaa-rewo, ikamanta-paeri Jesús okaatzi rantayitakiri. Ikanta ipiyota-waeri maawoeni, raanakiri

* 9:5 otekirori ipatste iitziki

nampitsiki iiteetziro Shima-pankoni. ¹¹ Roo kanteencha riyotee-yakini atziri jempe ikinaki, royaata-nakiri. Raawakiri Jesús kameetha irika-paeni, ikamantakiri jempe okanta-kota ipinkathari-wentantee Tajorentsi, retsiyata-kota-kaayitakiri mantsiya-yitatsiri. ¹² Tema tsireniityaanaki, ipokapaaki riyotaani ikaatzi 12, ikantapaakiri: “Potyaan-teeri atziri-paeni nampitsiki, ramini jempe imayi, jempe royaa eejatzi, aamaa-shityaa eenitatsi-rika owaantsiki. Tema ajeekatzii ochempi-mashiki.” ¹³ Ari ikantzi Jesús: “Pipiri eeroka royaari.” Ari ikanteeyini: “Tekatsi nopiri, apatziro ikaatzi apite shima eejatzi okaatzi 5 atantari. ¿Pikoyima niyaate namananta-kiteniri royaari maawoeni atziri?”† ¹⁴ Aamaaka ikaateeyini 5000 shirampari piyoteen-chari. Opoñaashita Jesús ikantziri riyotaani: “Pipiyoyiteri ikaate 50 atziri poejeeka-yiteri, ari pikimita-kiriri maawoeni.” ¹⁵ Ari ikantakiro, roejeekakiri maawoeni atziri. ¹⁶ Ikanta raakiri Jesús irika shima eejatzi atantari, aminanaki inkiteki, ramanakotakawo. Itzimpetowakiro, ipayitakiri riyotaani, rowawijaa-kiniri rirori atziri-paeni piyoteen-chari. ¹⁷ Tema maawoeni rowaeyakani, kemae-yapaakani. Rowiiteero okaatzi tzimahaanta-neentsiri, roteyiteero okaatzi 12 kantziri jaapaachari.

*Riyotaki Pedro: Jeepatzii-totaa-rewo irika Jesús
(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30)*

† 9:13 atantari = pan

¹⁸ Ikanta ijeeki Jesús ramaneeyani itsipatari riyotaani. Ari rojampita-kiriri ikantziri:

“¿Litaka ikenkishiryaa-kotanari atziri-paeni?”

¹⁹ Akaeyanakini riyotaani, ikantzi: “Eenitatsi atziri kantatsiri, Juan Omitsiryaatan-taniri eeroka. Ikantzi itsipa Elías eeroka. Eenitatsi kantayita-tsiri eejatzi, riitaki etawori Kamantantaniri añahaatsiri”

²⁰ Opoñaashita ikantzi Jesús: “¿Jempema pikanteeyini eeroka?” Ari rakanaki Pedro, ikantzi: “Eerokataki Jeepatzii-totaa-rewo poñaachari Tajorentsiki.”

²¹ Ari ikantanakiri Jesús: “Eerowa pikamantakotana.”

Ikenkithata-kotziro Jesús rowamaeteri

(Mt. 16.21-28; Mr. 8.31-9.1)

²² Eekiro ikantana-kitzii: {Mr 8.31 “Antawo ikemaatsita-kaena Antaripero-paeni, reewari-paeni Ompera-tajorentsitaa-rewo, eejatzi Yotaantaniri-paeni, aritaki rowamaa-kaantakina. Roo mawatapaen-tsini kitejeri, añahaana.”}

²³ Ari ikantanakiri maawoeni: {Mr 8.34 “Eenitatsi-rika kowatsiri itsipatena, rookaero ikowashi-yitari rantero, okantawityaa ikentakoe-teri,} itsipata-piintena kitejeriki. ²⁴ {Mr 8.35

Tema ikaatzi etakowaeta-chari rantayitziro ikowayitziri rirori, ari ipeya-shiteeyaa. Riima ikaatzi atsipewentawori rantaneero nokoyiri naaka} rootaki ikamawentan-tanari, aritaki rawijako-shiretee. ²⁵ {Mt 16.26/ Mr 8.36

Aminaashi-waeta otzimi-motantzi owaahawontsi jaka kepatsiki, aritaki opeyakaa-shitan-teeyaa.}

²⁶ {Mr 8.38 Tema ikaatzi pashiwentakakinari

naaka eejatzi okaatzi nokenkithata-koyitakiri, ari imatapaeri eejatzi Itomi Atziri ipashiwen-takaapaeyaari paata aririka ipiye ramaero} rowaneenkawo, rashi Ashitariri, {Mr 8.38 eejatzi rashi ronampiripaeni tajorentsitaatsiri.}”²⁷ Ari ikantanaki eejatzi Jesús: {Mt 16.28 “Omaperotatyaa, eenitatsi pikaatziri jaka, tekira pikamiita aritaki} piñaakiro jempe ikantyyaa Tajorentsi ipinkathari-wentante.”

*Ishipakirii-motziri Jesús riyotaani
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)*

²⁸ Okanta awijaki 8 kitejeri, tonkaanaki Jesús ochempiki ramanyaa, ari itsipata-nakari Pedro, Jacobo eejatzi Juan. ²⁹ Ikanta ramanaha, ari ipaashini-pootanaki Jesús, kitamaanikitanaki ithaari oshipakiryaaanaki. ³⁰ Iñeetatzii apite katziya-paenchari itsipata-paakari Jesús, Moisés irika itsipatakari Elías. ³¹ Otapotakari rowaneenkawo jempe ikatziyee-yapaakani, ari ikenkitha-kotee-yironi jempe ikanteeteri Jesús rowamahaeteri Aapatziyaweniki. ³² Tema ayimata-kirira Pedro iwochokini eejatzi ikimitakari ikaatzi itsipatakari. Okanta awijimota-nakiri iwochoki, iñaatziiro rowaneenkawo Jesús itsipata-karira apite koñaata-paentsiri. ³³ Roo ipiyi-matanaka apitera tsipata-paentariri Jesús, ikantzi Pedro: “¡Yotaanari! {Mt 17.4 Omaperotatyaa okameethatzi pamakina jaka. Kameetha nowetsikimi mawa panko-tsisheta: Apaani pashi eeroka, apaani rashi Moisés, rashi apaani Elías.}” Iñaawaeta-shitanaka Pedro, tee riyotzi oeta ikantziri. ³⁴ Iñaawae-mintheetzi

Pedro, opamanka-paakiri menkori, antawo ithaawanaki. ³⁵ {Mt 17.5 Ikematzii iñaawaetee-tanaki menkoriki, ikanteetzi: “Notyomi irika} niyoshiitakiri. Pikemijanteeri.” ³⁶ Okaatapaakira ñaantsi iñaawaetee-takiri, iñeetatzii apaniroeni ijeekanee Jesús ikatziya. Teera ikamantantzi-tyaawo riyotaani jempe ikanta iñaakiri, romanakotakiro.

Retsiyata-kota-kaeri Jesús eentsi raahashiret-ziri peyari

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Okanta okitejetamane, oerinkae-yaani Jesús ipoñahaawo tonkaariki ochempiki, osheki pokapaen-tsiri itonkiyota-waeyaari. ³⁸ Ari rojatekaka apaani atziri, ishintanakiro kaemanaki ikantzi: “¡Yotaantaniri, nokoyi pamininari napintzite notyomi! ³⁹ Raahashiretatziri peyari, osheki ikaemakaa-waetziri, ishimore-paanteta-kaeri ikamana-waetzi, rompoja-kaawaetari, tee rookaneentziri eepichokiini. ⁴⁰ Nokanta-witakari piyotaani retsiyata-kota-kaenari, tee imatziri.” ⁴¹ {Mr 9.19 Rakanaki Jesús ikantanaki: “Tee pikemijantee-yanitzi eeroka,} pikinashi-waetaka. {Mr 9.19 ¿Jempema okaate nojeeki-mota-neemi, noñeero namaweyitemi? Pamakiri jaka pitomi.”} ⁴² Ikanta ramaeta-paakiri eentsi, ishinki-wenta-kaanakari peyari, tyaanaki jaawiki, antawo rompetawaetanaka. Ikanta Jesús ikijathatakiri peyari, etsiyata-kotanee eentsi, raaneeri ashitariri. ⁴³ Tema ipampoyeeyanakirini atziri iñaakiro ishintsinka Tajorentsi.

*Rapiiteero Jesús ikamanta-kota ikami-motante
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)*

Ikanta rapiitakiro Jesús ikantziri riyotaani:
⁴⁴ “Powakempityaawo eeroka iroka ñaantsi, okowa-perotatyaa. Rooteentsi raakaan-teeteri Itomi Atziri” ⁴⁵ Roo kanteencha tee ikemathateeyironi okaatzi ikantawitariri, tema romana-pithe-tatziiri eero ikemathatantawo. Rootakira ithaawan-teeyarini tekatsi ojampiterini oeta ikenkithata-kotziri.

*Jempe itzimi riiperota-tsini
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)*

⁴⁶ Ikanta riyotaani Jesús ikanta-wakaawentakawo iitarika riiperota-tsini. ⁴⁷ Roo kanteencha riyotaki Jesús oeta ikenkishiryaari riyotaani-paeni. Raaki apaani eentsi, roejeekakiri jempe ijeekaeyini. ⁴⁸ Opoñaashita ikantzi: {Mt 18.5 “Ikaatzi aakameethateeriri oshiyakariri eentsi rawentaana, naaka raakameethataki.} {Mr 9.37 Ari okimitari eejatzi, aririka paakameethatakina naaka, oshiyawaetakawo riitaki paakameethatane otyaanta-kinari jaka.} Ikaatzi kaari riiperota-tsini nimaeka jaka, riitaki riiperotaa-tsini paata.”

*Ari atsipatari kaari kijaneenteeni
(Mr. 9.38-40)*

⁴⁹ {Mr 9.38 Opoñaashita ikantanaki Juan: “Yotaanari, noñaaki chapinki apaani atziri paeriirori piwaero, retsiyata-kota-kaakiri raahashiretziri peyari. Teera añeeri atsipatyaari jaka, nooka-kaakiri.”} ⁵⁰ Ikantanaki Jesús: “Eero

pooka-kaerimi, {Mr 9.40 tema ari atsipatari kaari kijaneenteeni.}‡

Ikijathatee-tziri Jacobo eejatzi Juan

⁵¹ Aritaki monkaatzi-mata-paaka roenokanteeyaari Jesús, tonta-shiretanaki riyaaate Aapatziyaweniki. ⁵² Rotyaantaki aminaan-takiterini janta Oshitekii-toniki. ⁵³ Roo kanteencha tee ikowaeyini Oshitekii-tonijatzi ikini-moteri, tema riyoteeyini riyaatatyee Aapatziyaweniki. ⁵⁴ Ikanta Jacobo eejatzi Juan, ikantanakiri Jesús: “Pinkathari, jame akaemakaante ookatha-rentsi opoñaakyaa inkiteki, ikimitakiro paerani Elías, ithonkyaata itayaa irika-paeni.”§ ⁵⁵ Ari ipithoka-shitanakari Jesús, ikijathata-nakiri, ikantziri: “Tema tee pikameetha-shirete eeroka. ⁵⁶ Teera rootaki ipokantyaari Itomi Atziri jaka ipeyashiwaeteeyaa atziri, tema otzimatyee rowawijaa-koyiteeri.” Roojatzi ikinanta-nakari otsipaki nampitsi.*

Kowawita-chari royaaterimi Jesús

(Mt. 8.18-22)

⁵⁷ Ikanta rawijanakira Jesús, ikantawiteetawaari awotsiki: {Mt 8.19 “Yotaanari, nokoyi noyaata-nakimi jempe pikinayite eeroka.”} ⁵⁸ {Mt 8.20 Rakanaki Jesús, ikantziri: “Eenitatsira imoo kowincha imaanta-piintari, eejatzi ikimita tsimereri-paeni eenitatsi imayimento. Riima

‡ **9:50** atsipatari kaari kijaneenteeni: inashiyita ñaantsi-paeni

§ **9:54** ookatha-rentsi = paamari * **9:56** Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee ifheetziro etanakawori iroka ñaantsi jaka. inashiyita ñaantsi-paeni

irika Itomi Atziri tee otzimi ipanko imaanta-piintyaari rirori.”} ⁵⁹ Opoñaashita ikantawitanakari Jesús itsipa: “Poyaatena eeroka.” Ikantzi rirori: “Pinkathari, {Mt 8.21 nokowawitaka naaka noyaata-nakimi, eeromaeta nimaeka, nokowatzii noñeero nokitata-neeri ashitanari, aripaete noyaatemi.”} ⁶⁰ Ikantanakiri Jesús: {Mt 8.22 “Tema ikaatzi kamashireta-tsiri, aritaki ikitateeri rirori kaminkari-paeni.} Otzimatyee pikenkithata-koteero eeroka jempe okantakota ipinkathari-wentantee Tajorentsi.” ⁶¹ Ari ikantawitanaka itsipa: “Pinkathari, nokoyi naaka noyaatemi, roo kanteencha pishinetena nowethata-panaatyaari nosheninka nonampiki.” ⁶² Rakanaki Jesús, ikantziri: “Apatziro okanta pamina-piintziro pikiya-shitziro piwankiri, tekatsi paminayitanees otsipa. Ari ikimitari kaari ookaeroni ranta-piintayitziri, teera iñeero okameethatzimoperoteri ipinkathari-wenteeri Tajorentsi.”

10

Rotyaan-teetakiri ikaatzi 70

¹ Okanta okaatapaaki iroka-paeni, ari raminaki Jesús itsipa rotyaanteri ikaatzi 70, apite-paeni rotyaan-takiri, reewateri nampitsiki jempe ikinayitanaki rirori. ² Ikantakiri: {Mt 9.37-38 “Roshiyakawo irika-paeni atziri ojampaenkatziki pankirentsi, roo kanteencha tee itzima-perotzi atziri owiiteeroni. Pamaneeri eeroka-paeni Awinkatharite, rotyaan-teeta osheki jatashiterini atziri-paeni, tema eenitatsi

osheki kemijantaa-tsini.} ³ Piyaateeyini eeroka, naakataki otyaantzimiri, {Mt 10.16 pikimitakari rotyaan-teetziri ipireetari jempe ipiyota katsimari owantaniri.}* ⁴ Eero paanaki piyorikite, powanawo, paakontata-shityaa. Eero piwethatari piñaanakiri awotsiki pojamanitzikari. ⁵ Aririka pareetakyaa pankotsiki, piwethata-paakyaari jeekatsiri. Pikanta-paakiri: ‘Okantashitzimaetyaa pijeeka-waete kameetha pipankoki.’ ⁶ Eenitatsi-rika aakameethata-wakimini, aritaki ijeekae kameetha. Rooma eerorika raakameethatzimi, aminaa-shita piwetha-witapaakari. ⁷ Ari pimaapiintatyee pankotsiki jempe pareetaka, eero pamina-minatzi otsipa pankotsi. Ari poyaari, piraayitero ipaetemiri. Tema {1Ti 5.18 otzimatyee ipineeteri antawaeta-tsiri. ⁸ Aririka raakameethateetemi nampitsiki jempe pareetakyaa, poyaawo okaate ipaetemiri janta. ⁹ Petsiyata-kotakaayiteri mansiyari janta, pikanteri: ‘Rooteentsi ipinkathari-wentantee Tajorentsi.’ ¹⁰ Rooma pareewitakyaa otsipaki nampitsi, eerorika raakameethee-tzimi, pawija-pithateri, pikantanakiri: ¹¹ ‘Ari notekaneero noepatsite noetziki jaka, rootaki riyotee-tantyaari tee pikemijantzi. Roo kanteencha, otzimatyee piyote rooteentsi ipinkathari-wentantee Tajorentsi.’† ¹² Roo kanteencha, paata oweyaantyaawoni kitejeri, imaperoe-teeri rowajankiteeteri rirori nampitawori janta, aritaki awijeero ikanteeteri Paamaarini-jatzi.”

* **10:3** ipireetari = owisha; owantaniri = lobo † **10:11** otekirori ipatsite iitziki

Ashironkamatsiteerini kijoshireri nampitsiki-paeni

(Mt. 11.20-24)

¹³ {Mt 11.21 “Ashironkaamatsitemini Shimapankoni-jatzi eejatzi nampitawori Corazín. Osheki piñaawitakawo notajonka-wentantaki, teemaeta pikemijanteeyini. Riimi ñaakinani Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, aritaki ikithaata-nakyaawomi meremawota-tsiri kithaarentsi, jeekawaeta-nakimi jamampoki rowashireta-kotyaa ikaaripero-shire-yitaki, ikemijanteemi maawoeni rirori-paeni.} ‡ ¹⁴ {Mt 11.22 Eerokataki imaperote rowajankiteeteri paata aririka raminakoe-teeri maawoeni ranteetakiri. Aritaki awijeero ikanteeteri Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi.} ¹⁵ {Mt 11.23 Eejatzi eeroka-paeni nampitawori Capernaum, pikenkishirewita piyaatee inkiteki, apatziro piyaa-matsitee jempe ikinayitzi kaminkari.}

¹⁶ Eenitatsi-rika kemijantemini, naakataki ikemijantaki. Itzimi-rika maninta-shireta-kimini, naaka imaninta-shiretaki. Itzimi-rika maninta-shireta-kinari naaka, imanintakiri jempe itzimi otyaanta-kinari jaka.”

Ipiyayitaa rotyaan-teetakiri ikaatzi 70

¹⁷ Tema kimoshireyitee ipiyeeyaani rotyaan-teetakiri kaatatsiri 70, ikantayitapae: “Pinkathari, tema eeroka otyaanta-kinari, rantziro peyari

‡ **10:13** meremawota-tsiri kithaarentsi; {Mt 11.21 Tema irika-paeni nampitawori Corazín eejatzi Shimapankoni-jatzi, Judá-paeni irika. Riima Mapini-jatzi eejatzi Shimaa-jatzi, itsipa-jatzi-paeni irika, tee isheninkatari Judá-paeni.}

nokanta-yitziriri.”§ 18 Ari ikantzi Jesús: “Noñaakiri Kamaari rowaryahae-takiri inkiteki ikimiwaetakawo aamorenki ookatha-rentsi.* 19 Tema naaka kantakaawo otzimi-motan-tzimiri pishintsinka, aritaki omatakya pojatekanta-yaari maanki eejatzi kitoniro-paeni. Ari potsinampaakiri peyari kijaneentzimiri, tekatsira awiji-motemini. 20 Eero pikimo-shire-wenta-shitawo rantakiro peyari pikanta-kiriri. Apatziro pikimo-shire-wentero rojankinee-teero piwaero-paeni inkiteki.”

Ikimo-shiretzi Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Roojatzi ikimo-shiretan-tanakari Jesús, ikantanaki: {Mt 11:25-26 “Pawa, tema eeroka pinkathari-wentziriri inkite-jatzi eejatzi kepatsi-jatzi, osheki najahaa-wentakimi. Tema eeroka omani-motakiri yotaniri-paeni iroka-paeni, riitaki piyotakaa-yitee oshiyariri eentsi itsinampa-shiretzi. Ari okanta, tema rootaki inimota-kimiri eeroka Ashitanari.”} 22 {Mt 11.27 Ikantanakiri piyowenta-kariri: “Riitaki Ashitanari yotakaa-nawori maawoeni. Apatziro riyotana rirori, tema Itomi rowana. Ari nokimitari naaka apatziro niyotziri Ashitanari, kantacha niyotakaa-yiteeri nokoyiri naaka riyoteeri.”}

23 Ikanta ipiyotakiri Jesús maawoeni riyotaani, raanakiri inteeneeni, ikantakiri: “Ari itajonkawentee-teeri ikaate ñaayiteeroni okaatzi piñaayiteeri eeroka. 24 Tema tzimawitacha

§ 10:17 otyaanta: waerontsi * 10:18 Kamaari = Yakatantaniri

osheki Kamantantaniri, eejatzi pinkathari-paeni kowawiteen-chari {Mt 13.17 iñiromi okaatzi piñaakiri, okaatzi pikemayi-teeri eejatzi eerokapaeni. Teemaeta ikemaeyironi rirori.”}

Neshironkatan-taniri Oshitekii-toni-jatzi

²⁵ Ari ijeekakiri Yotaantzirori ikantakaan-teetani, ikoyi ikompita-kaeyaari Jesús, ikantakiri: “¡Yotaantaniri! ¿Oetaka nanteri naaka nañaanteeyaari?” ²⁶ Ikantzi Jesús: “¿Oetaka ikantee-takiri Ikantakaan-teetaniki? ¿Jempema okanta piyota-kotziro eeroka?” ²⁷ Ari ikantzi Yotaantaniri: “Piwinkatharite irika Tajorentsi, otzimatyee pininta-peroteeri, pininta-shireteeri, pininta-shintsiteeri. Poshireperoteeyaari. Petakoteeyaari pisheninka, pikimita-kaanteeri pineshironkatziro eeroka piwatha.” ²⁸ Ikantzi Jesús: “Omaperotatyaa pikantakiri. Pantero iroka, aritaki pañahae.”

²⁹ Ari ikowa-witanaka rotzikaa-kota-nakyaami, rojampita-nakiri Jesús, ikantziri: “¿Jempema itzimika nokimita-kanteri asheninka?” ³⁰ Ikantzi Jesús: “Eenitatsi asheninka poñaachari Aapatziyaweniki ikoyi riyaaero Kashiryaariki. Okanta niyanki awotsi, itonkiyotakari koshintzi, raapithatakiri okaatzi tzimi-motziriri, rompoja-wetakiri, rookanakiri awotsi-nampiki ikami-matanakira. ³¹ Ari ipokaki Ompera-tajorentsitaarewo, isheninka naawita, iñaawita-paakari romaryaaka, tee raminanakiri rawija-pithatanakiri. ³² Ari ikimitakari eejatzi Leví-paeni, riijatzi isheninka, riitaki amita-kotanta-piintatsiri Tajorentsi-pankoki. Iñaawita-paakari

romaryaaka, tee raminanakiri rawija-pithatanakiri. ³³ Ikanta ipokaki Oshitekii-toni-jatzi, kaari isheninka naawita rirori. Iñaapaakiri romaryaaka, ineshironkata-paakiri. ³⁴ Raawintapaakiri itziritan-takari aawinta-wontsi, ikanta rowankitanakiri ipiraki, raanakiri nampitsiki. Riitaki aminakowenta-kiriri.† ³⁵ Okanta inkaamane, raaki apite koriki, ipinako-wentanakiri, ikantanaki: ‘Paminakowentenari irika. Aririka nopiyaki paata, nopinata-paemi okaate paminakowenta-kinari.’”‡ ³⁶ Ari rojampitziri Jesús irika Yotaantaniri, ikantziri: “Mawa ikaatzi ñaakiriri ikoshitee-tziri. ¿Jempema itzimika kimitakaan-takariri isheninka?” ³⁷ Rakanaki rirori, ikantzi: “Riitaki irika neshironkata-paakiriri.” Ikantzi Jesús: “Piyaatee, roojatzi pimata-paeri eeroka.”

Rareetawo Jesús opankoki Marta eejatzi María

³⁸ Ikanta rawijanaki Jesús areetaka otsipaki nampitsi. Ari ojeekiri tsinani iitachari Marta, rootaki ijeeki-mota-paaki opankoki. ³⁹ Iroka tsinani eenitatsi irento oeta María. Rootaki tsipata-wakariri Jesús okemijantziri ikenkitha-waetzi. ⁴⁰ Rooma Marta osheki okantzi-motakawo amina-yitawakiniri iita opawakiriri Jesús. Rootaki opoka-shitan-takariri, okantapaakiri: “Pinkathari, owapintaakina eentyo. ¿Pikantenawo amitakota-wakina?” ⁴¹ Roo kanteencha ikantanakiro Jesús: “Marta,

† **10:34** ipira = kawayo; itziritan-takari aawinta-wontsi = yeenkantsi eejatzi poetatsiri (vino) ‡ **10:35** koriki = denario, riitaki ipinatanta-piintee-tziri rantawaeteetzi apaani kitejeri

¿oetaka okantzimo-shiretan-tzimiri okaate pantayiteri? ⁴² Apaani okanta kowaperota-chari, rootaki okowakiri María tema tekatsi materoni raapithateero.”

11

Ikenkithata-kotziro Jesús amanaantsi

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ikanta riyataki Jesús ramana. Ikanta ithonkakiro, ari ikantakiriri apaani riyotaani: “Pinkathari, piyoteenawo ramaneeta, ikimiteero Juan riyotaakiri riyotaani rirori.” ² Ari ikantzi Jesús: “Iroka pikante pamana-piintya eeroka: {Mt 6.9-13 Ashitanari, nampitawori inkiteki, Tajorentsi iroka piwaero.

Pipinkathari-wentantee.

Pantakaan-teero jaka kepatsiki okaatzi pininta-kaanteeri eeroka.

Pikimita-kaanteeri jeekatsiri inkiteki, rantayitziro okaatzi pininta-kaeriri.*

³ Pipapiintenawo kowityii-motanari noyaari.†

⁴ Pipeyakoteenawo nokaaripero-shireta-waetaki, Tema nomatakiro naaka, nopeyakoteeri ikaatzi owaaripero-shireta-kinari.

Eero pishinetaana iñaantee-tena, ikowaete rantakae-tenawo kaari-perori.”}

⁵ Ari ikantanakiri eejatzi: “Aririka itzimi apaani pitsipa-minthari, ipokaki niyanki-paeteki, ikantemi: ‘Pipawakina mawa atanteetari,‡

* **11:2** Tzimayitansi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro ñaantsi “nampitawori jenokinta,” eejatzi iweyaantawori iroka ñaantsi jaka. otsipayita ñaantsi-paeni † **11:3** noyaari = pan ‡ **11:5** ratantee-tani = pan

6 eenitatsi areetachari nopankoki, tekatsi tzimatsini nopawakiriri.’ 7 Ari pikanta-wityaari: ‘Eero poñaashirenkana nomaakaa-tziiri neentsitepaeni, tema nashitakiro nopanko, rootaki eero omatanta nopimi.’ 8 Kimiwitaka eero pikowawita pipiri okantawitakyaa riiwitaka pitsipa-minthari. Roo kanteencha eekiro ishintsitatzii ikowakotzimi, ari patsiwakanakyaawo pitzinaanaki, pipawakiri okaatzi ikoyiri.” 9 Ikantzi Jesús: {Mt 7.7 “Pikowa-kotante, pithotyaa kotantee eejatzi, aritaki ipaeteemiro pikoyiri. Poshiyakaantero aririka pareetyaa pankotsiki, pikantapaakiri ashitawori: ‘Pashita-ryeenawo pipanko.’ Aritaki rashita-ryaakimiro ipanko.} 10 {Mt 7.8 Tema aritaki ipaeteeri kowakotan-tatsiri. Ikaate amina-minateeroni, aritaki roñaahae-teeri. Aririka ikantante: ‘Pashita-ryeenawo.’ Aritaki rashitaryahae-takiniri.} 11 {Mt 7.9-10 Tema aririka ikowa-kotemi pitomi, ikantemi: ‘Pawa, pipina atanteetari’ ¿Arima pipakiri mapi? Aririka ikantemi: ‘Pipina shima.’ ¿Arima pipakiri maanki royaari?} § 12 Aririka ikantemi: ‘Pipina iithoki.’ ¿Arima pipakiri kitoniro? 13 {Mt 7.11 Tema piyotzi petakotari pitomi-paeni eeroka, kaari-perori pinawita. Riitakira maperotzirori Ashiteeri Inkite-jatzi, retakotari rirori ikaatzi amana-piintayitariri,} ijeeka-shireta-kaantayityaari Ishire.”

Kosheka-wakaa-chari pankotsiki
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

§ 11:11 atanteetari = pan; Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro iroka ñaantsi ojatekaen-chari niyankineki jaka. inashiyita ñaantsi-paeni

14 Ikanta retsiyata-kota-kaakiri Jesús apaani majontzi raahashiretziri peyari. Ikanta retsiyata-kota-kahaerira, ñaawaetanee majontzi-witachari. Tema ipampoyeeyanakirini Jesús.

15 Eenitatsi kantayita-neentsiri: “Irika atziri roshinchaa-tziiri Nantatsiri, rootaki retsiyata-kota-kaantariri ikaatzi raahashiretziri peyari.”

16 Eenitatsi itsipa kowatsiri iñeero itajonkawentante Jesús, rootaki riyotan-teetyaari omaperotatya opoñaa itajorenka inkiteki, tema ikowaetatzii iñaantee-tyaari.

17 Ikanta riyotaki Jesús okaatzi ikenkithashiryaa-yitari atziri-paeni, ikantanaki: {Mt 12.25 Mr 3.24-25 “Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ipinkathari-wentee-tziri, aritaki rookawenta-wakaakyaa. Aririka ikosheka-wakaeyaa atziri jempe ijeeka-pankota-wakaa, aritaki rookawenta-wakaakyaa.} 18 {Mt 12.26 Ari ikantzitari eejatzi Kamaari aririka ikosheka-wakaeya. Aritaki rookawenta-wakaakyaa, ¿eeroma ithonka rookawenta-wakaa-nakyaa?} ¿litaka pikantantari riitakira etsiyata-kota-kaanari Nantatsiri?*

19 {Mt 12.27 Riirikami Kamaari Nantatsiri oshinchahanari naaka, ¿riijatzi oshinchayiriri piyotaani eeroka retsiyata-kota-kaantariri ikaatzi raahashireytziri? Aririka okanta pithaweta-kota-tziiri piyotaani, aritaki ikijanta-kimiro okaatzi pikantakiri.} 20 {Mt 12.28 Rooma naaka ipanawo ishintsinka Tajorentsi, rootaki nomatan-tariri netsiyata-kota-kaayitziri ikaatzi raahashiretziri peyari. Tema romapokakimi

* **11:18** Kamaari = Yakatantaniri

eeroka-paeni Tajorentsi ipinkathari-wentantee.}†

²¹ Apaani atziri shintsita-tsiri tzimatsiri romamento, aminakowenta-chari, tekatsira materini ikyaa-shiteri ipankoki rayiteri okaatzi rashitari.

²² Rooma ipoka-shitakiri itsipa atziri awijiriri ishintsitzi, raapithatakiri rawentaa-witari, raapithatakiri rashitari, rantetaa-kyaawo.

²³ {Mt 12.30 Tema ikaatzi kaari aapatziyanari naaka, riitaki kijaneentanari. Ikaatzi kaari amitakotanari rowiita-kotena, reewanata-kotatyaana.”}

Ipiya-shitanta peyari

(Mt. 12.43-45)

²⁴ {Mt 12.43-45 “Tema oshiyawaetakawo ijeeka-shiretan-tyaarimi peyari apaani atziri, ipanko-takawo rañaa-mento. Aririka rookawiteetakyaari, etsiyata-kowitaa atziri. Jatanaki peyari ikinawaete ochempi-mashiki, tee iñee jempe ijeeki. Ari ikanta-shiretee peyari: ‘Nopiyeeta nopankoki jempe nopoñaaka.’

²⁵ Roojatzi ipiyaanta peyari, iñaapaa-tziro kameetha pishitaka ishira atziri, owaneenkataka.

²⁶ Riyaata-shita-nakiri maperotzirori ipeyaritzi, ikantakiri: ‘Jame aate nopankoki, pitsipatena apinkatharite.’ Ramaki ikaatzi 7 peyari. Ari rashironkaa-perotyaari atziri, awijanakiro rashironkaawita paerani.”}

Maperoteroni ikimo-shiretee

²⁷ Tekira ikaatero iñaawaetzi Jesús, okaemanaki apaani tsinani ojatekaen-chari ipiyotakaha atziri, okantzi: “Ari itajonka-wentee-teero iroka tsinani

† 11:20 ishintsinka = rakoe-mpeki

tzimakimiri, antaritantakimiri othoteemi.”
²⁸ Ikanta rakanakiro Jesús, ikantzi: “Riitaki tajonka-wenta-peroeteeri ikaate mateeroni ikemijanteero iñaani Tajorentsi.”

Ikowaeyini kaari-pero-shireri itajonka-wentante Jesús

(Mt. 12.38-42)

²⁹ Ikanta ipiyota-paaka osheki atziri, ikantanaki Jesús: {Mt 12.39 “Tema kaari-pero-shireri eerokapaeni, osheki pitheenkakiri Tajorentsi pikotzira piñeena notajonka-wentante okantyya pikemijanta-perotan-tenari. Ero nomatzimaetawo, apatziro piñeero awiji-motakiriri paerani Kamantantaniri Jonás.} ³⁰ Tema jempe ikantaka paerani Jonás iñeeyakirini Naana-weni-jatzi, ari ikimitee-yaari eejatzi Itomi Atziri iñeeri irika-paeni. ³¹ {Mt 12.42 Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteetziri, aritaki iyakowenteemi tsinani pinkatha-wotatsiri paerani kirinkanta, tema opokaki paerani roori ijeeki yotaniri pinkathari Salomón, okemijantakiri. Tema irika jeeki-mota-kimiri eeroka rawijiri Salomón.} ³² {Mt 12.41 Paata aririka raminakoe-teero okaatzi ranteetziri, aritaki riyakowenteemi Naana-weni-jatzi, tema ikemijantakiri paerani rirori Jonás, rooka-neero rantayitziro kaari-perori. Tema irika jeeki-motakimiri eeroka-paeni rawijiri Jonás.”}

Ikenkithata-kotziri Jesús ootamentotsi

(Mt. 6.22-23)

³³ {Lc 8.16 “Akoyi-rika onthoteri ootamentotsi, tee atapa-takotziri. Owakotziri jenoki okantyya

ikoñeen-tyaa-kote kyahaa-tsiri.} ³⁴ {Mt 6.22-23 Rootaki poki oshiyariri ootamentotsi piwathaki. Kameetha-rika okanta poki, piñaantawo kameetha, okimiwitakawo pikoñeetyaa-kota-tyeemi. Terika okameethatzi poki, eero piñaantawo kameetha, okimiwitakawo pitsirenikaakita-kota-tyeemi.} ‡ ³⁵ Paamawenta-perotyaa poetsiwakirikari ootamentotsi jeekanta-kimiri. ³⁶ Kyaari-pero-rika ijeekan-takimi ootamentotsi, terika pantaneero kaari-perori, aritaki poñaahan-teero rooperori kameethari, pikimita-neeyaari apaani ootamentotsi roorenta-kotantzi.”

Ikenkithata-koetziri Yotaantzirori Ikantakaan-teetani

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Tema ikaatakiro ikenkithataki Jesús, ipokashita-paakiri Inashitantaniri pankinawentakariri rakiyoteri. Ikanta rareeta-paaka Jesús ipankoki, jeekapaaki rowapiinteeta. ³⁸ Osheki okompitzi-motakari Inashitantaniri, iñaakiri Jesús tee imateero okaatzi rametee-yarini ikewaakota rowantyaari. ³⁹ Rootaki ikantan-tanakari Jesús: “Eeroka-paeni Inashitantaniri, {Mt 23.25 pikimita-kotakawo piraa-mento eejatzi powamento okitewita kameetha jenokira, rooma inthomoenta, kepatsitaki. Ari pikimiyitakari eeroka, kantacha iñeetemi kameethashiretakimi,

‡ **11:34** Oshiyakaa-wenta-chari oki kameethari, apaani pimantaniri (kaari mashithatatsi), rii ñeeroni ikemathateero okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeekanaatzi okoñeetzi. Oshiyakaa-wenta-chari eerorika opantawo oki, apaani mashithari, itzimi kaari ñeeroni ikemathateero okaatzi rantakaeriri Tajorentsi, tema ijeekatzii jempe otsirenikaakitzi.

tema osheki pikoshitantzi, kaari-pero-shireri eeroka-paeni.} ⁴⁰ ¡Majontzi! ¿Tema piyotzi eenitatsi wetsika-kimiri piwathaki koñaayita-tsiri. Riijatzi wetsika-shireta-kimiri inthomoenta pañaantariki? ⁴¹ Otzimatyee pipashitan-teeyaawo tzimatsiri inthomoenta pañaantariki, aritaki pikite-shire-yitee.

⁴² ¡Ashironkamatsiteemini Inashitantaniri! Pashitakaa-piintari Tajorentsi rowoshinikan-teetari. Teemaeta pitampatzika-yitee, tee petakoshireteeyaari Tajorentsi. Rootaki kowapero-witachari pantayiteeromi, eero pooki-maetawo otsipa. § ⁴³ ¡Ashironkamatsitemini Inashitantaniri! Osheki pikowa-piintaki pojatenkyaa niyankineki kemijantaantsipankoki jempe ipinkathateetemi, pikoyi eejatzi pinkathari rowethata-piintee-temi aririka iñeetemi. ⁴⁴ ¡Ashironkamatsitemini Yotaantaneri-paeni, Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri eeroka! Pikimita-shitakawo kaari riyotzi ari ikiteetziri kaminkari. Ithonka raatzika-kowaetakiri atziri-paeni, teemaeta riyotzi atziri-paeni raatzika-kotakiri kaminkari.”*

⁴⁵ Ari rakanaki yotaantzirori Ñaantsi, ikantanakiri Jesús: “¡Yotaanari! Osheki pikemakaa-kinawo naaka okaatzi pikantakiri.” ⁴⁶ Ikantzi Jesús: “¡Ashironkamatsitemiini eejatzi yotaantzirori Ikantakaan-teetani! ¿Iitaka pikema-

§ **11:42** rowoshinikan-teetari = menta, ruda, maawoeni iwankir-itari kimitawori pinitisi * **11:44** Eeniyitatsi jankina-rentsi jempe tee iñeetziro ñaantsi “Yotaantaneri-paeni, Inashitantaniri, owapeyi-motan-taniri eeroka.” inashiyita ñaantsi-paeni

tenata-kaantariri atziri-paeni? Teemaeta piñaayi-tziro eeroka-paeni pikema-tenatyaawo.

⁴⁷ ¡Ashironkamatsitemiini eeroka-paeni! Powaneenka-jama-yitakiro powetsika-koyitziri, jempe ikiteetziri etayita-kawori Kamantantaniri ikaatzi rowamaakiri paerani piwaejatziteni.

⁴⁸ Tema eeroka-paeni wetsika-shiyitakiri jempe ikiteetakiri, riitaki pakoyiteeri eeroka-paeni okaatzi rantayitakiri paerani piwaejatziteni.

⁴⁹ Roo kanteencha, yotaniri Tajorentsi, ikantaki: ‘Ari notyaantaki Kamantantaniri eejatzi Otyaantaa-rewo-paeni. Riyyitaki ikoshekaetyaa, itsipa rowamahae-takiri.’

⁵⁰ Ari okantyyaa rowajankitaa-wentan-temiriri Tajorentsi ikaatzi rowamae-takiri Kamantantaniri owakira etantanakari rowetsikae-takiro paerani kepatsi.

⁵¹ Eeroka-paeni atsipetee-yaawoni ipiyawentee-tyaari awaejatziteni Abel roojatzi Zacarías, {Mt 23.35 itzimi rowamae-takiri ipoñaawitaawo taapoki-mento-tsiki roojatzi tajorentsi-pankoki.}

⁵² ¡Ashironkamatsitemiini yotaantzirori Ikantakaan-teetani! Tee pimataa-jeetziro eeroka piyota-nitee, eeroka kantakaan-tziro kaari ikemathatantawo itsipa-paeni.”

⁵³ Ikanta ishitowanee Jesús riyotaantzi ipiyoteeyanira, otyaanakari imashirenka Inashitantaniri eejatzi Yotaantaniri-paeni. Ipiyowentakari Jesús ikowaki ikompita-kaeyaari, rootaki ikemantyaariri ikanteri.

⁵⁴ Ishintsi-thawaetakiri, ikoyi iñaawaeta-kaeri ñaantsi kaari-perori, ikanta-kotan-tyaariri.

**Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur
del Perú**
**The Holy Bible in the South Ucayali Ashéninka language
of Peru**

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ashéninka Ucayali del Sur (Ashéninka, South Ucayali)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

db14e188-438b-52a5-9541-56657c3fc3d9